

Падарунак ад Дзеда Мароза

Лагартунак
ад
Дзедзя Мароза

Падарунак ад Дзеда Мароза

*Казкі, вершы, загадкі,
прыказкі, прымаўкі*

МІНСК
ВЫДАВЕЦКІ ДОМ
«ЗВЯЗДА»
2014

УДК 821.161.3-93
ББК 84(4Бел)-5
П12

Укладальнік
Вольга Аляксеева

Мастак
Рыта Цімохава

Для чытання дарослымі дзецям

ISBN 978-985-575-010-0

© Аляксеева В. А., укладанне, 2014
© Цімохава Р. М., ілюстрацыі, 2014
© Афармленне. РВУ «Выдавецкі
дом «Звязда», 2014

Кастусь Жук ДЗІЎНЫ ДЗЕД

Снег іскрыцца! За акном —
Ходзіць Дзед белабароды,
Заглядае ў кожны дом,
Шле вітанні:
«З Новым годам».
Гэта добры Дзед Мароз —
Запрашайце госця ў хату:
Ён здалёку вам прынёс
Цацак-забавак багата.
А яшчэ прынёс здалёк
Ён прысмакаў самых розных,
Бо багаты кашалёк
Мае гэты Дзед марозны.
Не скупы пад Новы год
Дзед для вас на пачастункі.
Дык прымайце ж ад яго —
Казачныя падарункі.

Якуб Колас
ДЗЕД-ГОСЦЬ

Ходзіць дзед белабароды
Полям, лесам, пералескам,
Засцілае рэчкі лёдам,
Брыльянцістым снежным блескам.

Сыпле іней на бярозы,
Туліць дрэвы лёгкім пухам,
Крые руні, травы, лозы
Белай посцілкай-кажухам.

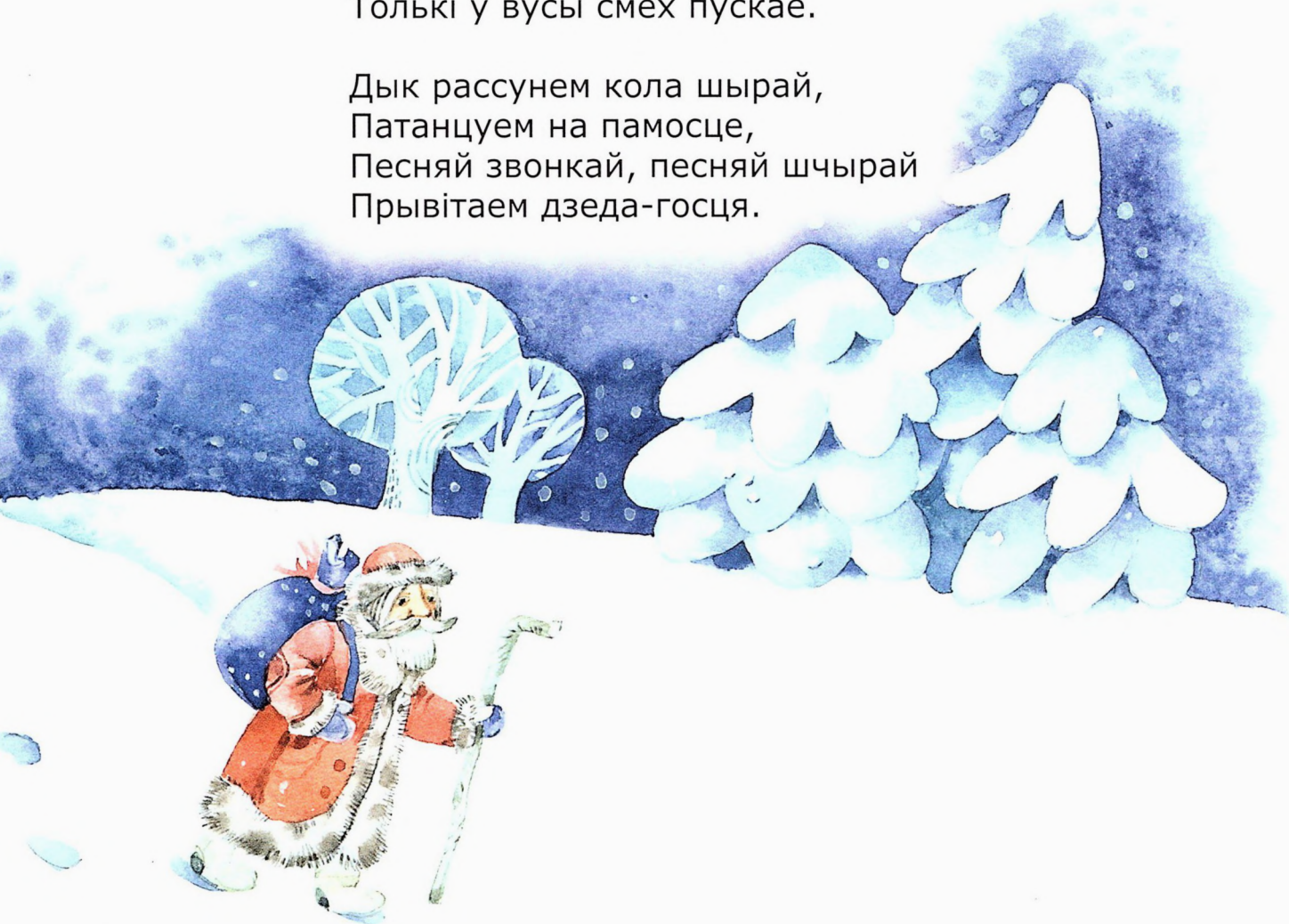
Дзеда ўсюды носяць ногі,
І к нам прыйдзе на хвілінку
Адпачыць крыху з дарогі,
Важна сеўшы на ялінку.

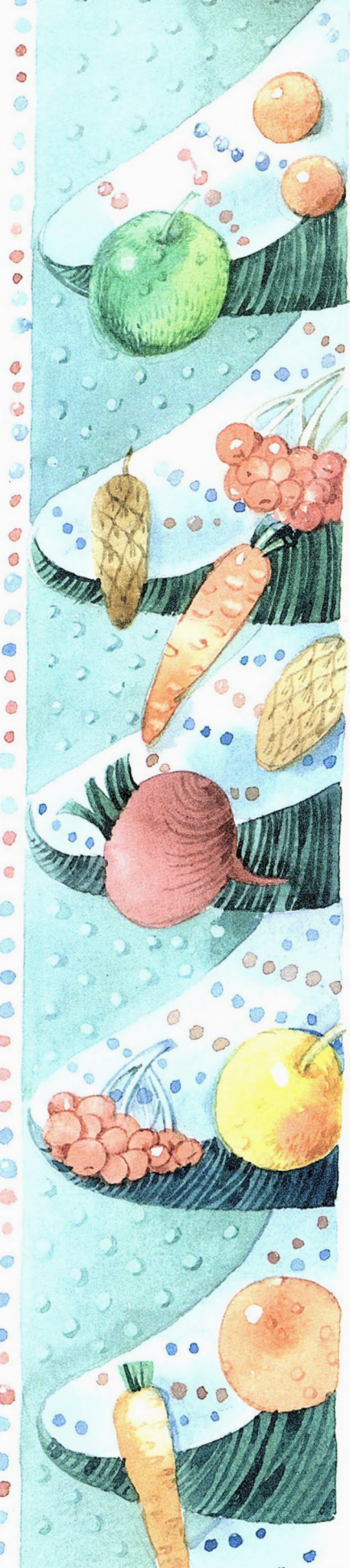
А ялінка!.. Чаго толькі
На яе няма галінках!
Свецяць зоркі і вясёлкі
У бліскучых павуцінках.

Тут лісічка, зайчык, мышка,
Рыбкі, буслік даўгавязы.
А як ззяюць на ёй шышкі,
Нібы ў іх гараць алмазы!

Каля ёлкі карагоды,
Песні, гутарка жывая,
А той дзед белабароды
Толькі ў вусы смех пускае.

Дык рассунем кола шырай,
Патанцуем на памосце,
Песняй звонкай, песняй шчырай
Прывітаем дзеда-госця.

Змітрок Бядуля **СНЯЖЫНКИ**

Сняжыначкі-пушыначкі
Ляцелі матылькамі,
Над хмызамі над шызымі
Дыміліся дымкамі.

Зіхцеліся, мігцеліся
У розныя калёры.
Драбнюткія, пякнюткія,
Як зоранькі, як зоры.

Насіліся, кружыліся
Над ціхімі палямі.
Даліначкі сняжыначкі
Пакрылі дыванамі.

Над елкамі, над хвойкамі
Спявалі песні-баі:
«Мы хатачкі-палатачкі
Будуем тут у гаі.

Маленькія, міленькія,
Дзіцяткі-птушаняткі,
Ляціце вы, скачыце вы
У светленькія хаткі!

Вушастыя, пушыстыя,
З драцінкамі-вусамі
Вы, зайчыкі-малойчыкі, —
У хаткі к нам таксама!»

Сняжыначкі-пушыначкі
Спявалі песні-баі:
«Мы хатачкі-палатачкі
Будуем тут у гаі».

Рыгор Барадулін

ЗІМА

Гай маўчыць —
Лістоў няма,
Даль азябла сіня.
Зноў да нас прыйшла зіма
Рупнай гаспадыняю.

Вымела
Без памяла
Поле з першапуткамі.
Хусту з галавы зняла —
Рунь малую ўхутала.

Суняла
Дачок-завей,
Каб дарма не бегалі,
А вязалі,
Ды хутчэй,
Рукавічкі белыя
Для ялінак-немаўлят,
Для хваінак тоненькіх.

У зімы работы шмат:
Ходзіць зрання
Гонямі,
Рассцілае абрусы,
Дорыць шапкі цёплыя...

Спяць азёры,
Спяць лясы,
Спяць стагі на поплаве.

Уладзімір Карызна

ГУКАННЕ ДЗЕДА МАРОЗА

Дзе ты, добры Дзед Мароз,
Можа, ў лесе ты замёрз?

Чаму к нам не завітай —
Мо валёнкі пагубляў?

Ці вавёрка спрытнай лапкай
У цябе схапіла шапку?

Дзе ты, добры Дзед Мароз,
Можа, снег цябе занёс?

Ці кажух свой не знаходзіш,
Ці вакольным шляхам ходзіш?

Ці лісічка мех праела —
І ў мяшэчку апусцела?

Дзе ты, добры Дзед Мароз?
Пакажы нам хоць бы нос!

Прыказкі

Люты багаты снегам, а красавік — вадой.

Максім Багдановіч

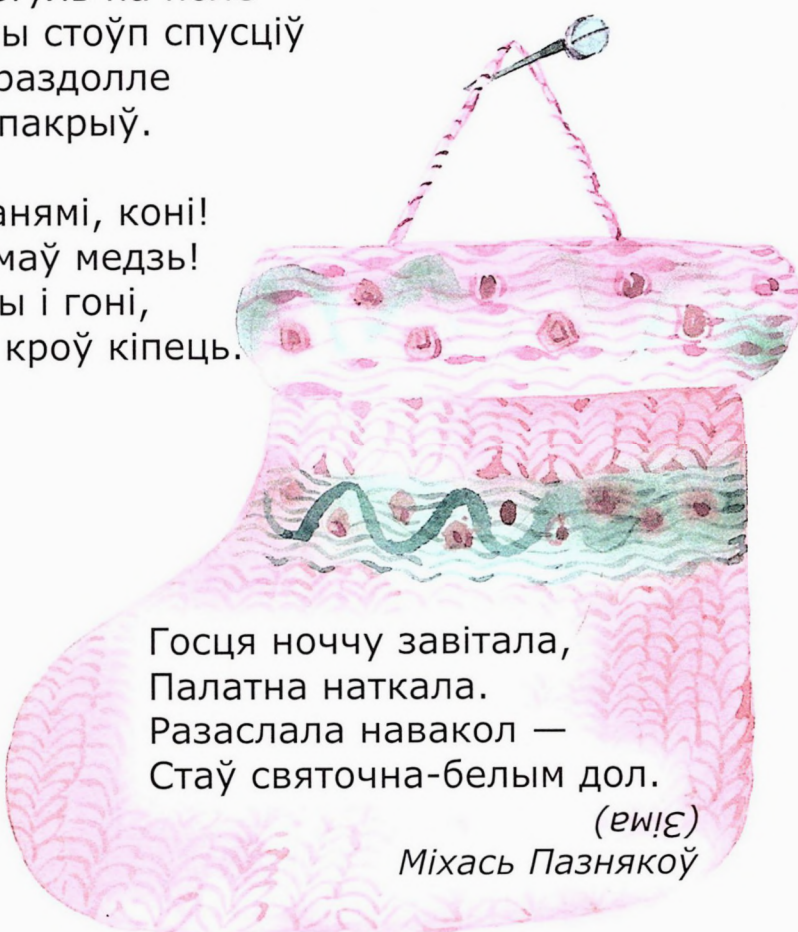
ЗІМОВАЯ ДАРОГА

Здароў, марозны, звонкі вечар!
Здароў, скрыпучы, мяккі снег!
Мяцель не вее, сціхнуў вецер,
І волен лёгкіх санак бег.

Як мары, белыя бярозы
Пад сінявой начной стаяць,
У небе зоркі ад марозу
Пахаладзеўшыя дрыжаць.

Вільготны месяц стуль на поле
Празрысты, светлы стоўп спусціў
І рызай срэбнаю раздолле
Снягоў сінеючых пакрыў.

Ўзрываўце ж іх санямі, коні!
Звіні, вясёлых бомаў медзь!
Вакол лятуць бары і гоні,
Ў грудзях пачала кроў кіпець.

Госця ноччу завітала,
Палатна наткала.
Разаслала навакол —
Стаў святочна-белым дол.

(еіх)
Міхась Пазнякоў

Алесь Бадак

НАШТО ВАРОНЕ МІКРАФОН?

Ішоў па лесе Дзед Мароз,
З сабою падарункі нёс:
Лісіцам —
Спадніцы,
Зайцам —
Па майцы,
Шэрым ваўкам —
Кожнаму брату —
Па фотаапарату,
Кожнай сініцы-сястрыцы —
Па скрыпцы.
— А ты што хацела б? —
Спытаў у вароны. —
Халат ёсць белы,
Ёсць швэдар чорны.
Ёсць завушніцы,
Ёсць спадніцы,
Ёсць вялізны каравай —
Выбірай!
Варона сумелася.
— Мне б хацелася... —
Аж голас ахрып у вароны, —
Мець два мікрафоны.
Каб як толькі
Пачну спяваць —
За вярсту было
Песню чуваць.
— А другі мікрафон для каго?
— Дык для кума майго.
Мы з ім —
І зімой, і летам —
Заўсёды спяваем
Дуэтам.

Кандрат Крапіва

З НОВЫМ ГОДАМ

Год за годам — карагодам,
І ўжо сёння з Новым годам
Я сардэчна, ад душы
Вас віншую, малышы!
А чаго ж я вам жадаю?
Зараз, зараз прыгадаю...
Каб бадзёрымі былі вы,
Каб прынёс вам Новы год
Многа радасных прыгод
І здароўя ў вашы хаты, —
Каб былі здаровы самі,
Каб былі здаровы мамы,
Каб былі здаровы таты,
Каб не ведалі напасці,
Каб і я за вас быў рад.
З Новым годам!
З новым шчасцем!
Вас віншуе дзед Кандрат.

Народныя прыкметы

Калі зіма снежная, лета будзе
дажджлівае.
Зімовыя завеі вядуць за сабой
непагодлівае лета.

Уладзімір Мацвеенка

ТУЗІК І МУРЗІК

Едзе Тузік на каньках,
На бліскучых бегунках.
Раптам бачыць: на каток
Выбег Мурзік, наш каток.
Пёс узвіўся: — Даганю
І нахабу праганю!
Вось імчацца ўдвух па крузе:
Першым — Мурзік, за ім — Тузік.
Паварот, зноў паварот.
Кот з разгону — скок на плот.
Тузік кажа: — Кіс, кіс, кіс,
Ты не бойся, скокні ўніз.
Я пасябраваць хачу,
Цябе танцам навучу.
Кот: — Ды не, тут лепш сядзець,
Зверху мне лацвей глядзець.
Ды й цікавей з верхатуры
Глянуць на твае фігуры.
Сумна крочыў прэчкі Тузік,
Абхітрыў сабачку Мурзік.

Паўлюк Прануза

СНЕГІРЫ

Як агеньчыкі, ў двары
Скачуць, скачуць снегіры.
Запытала ў брата Таня:
— Можа, снег ад іх растане?

Паўлюк Прануза

КАБ ТРЫМАЛІСЯ ЦАЦКІ

Новым годам пахне ёлка.
Натапырыла іголкі,
Каб трымаліся ўсе цацкі,
Не зваліліся знянацку.

Народныя прыкметы

Шэрань на дрэвах, асабліва на бярозах, — да маразоў,
туман — да адлігі.
Моцная шэрань узімку — улетку будзе добры ўраджай.

Снег ляціць, плыве, ідзе,
Пышнай коўдрай сцелецца.
Цэлы дзень мяце, гудзе
Белая

(Мяцліца)

Міхась Пазнякоў

Якуб Колас

ПЕСНІ ЗІМЫ

Люблю я зімы з маразамі,
Завеі белыя ў палях,
І снегу скрып пад палазамі,
І ціш зімовую ў лясах.

Люблю я ветру спеў гаротны
Ў сялянскіх комінах пустых,
На полі белыя палотны —
Абрусы хмараў снегавых,

Што засцілаюць лугавіны
І далі ціхія палёў.
Мне любы елкі і хваіны
Пад белай посцілкай снягоў.

У гэтых з'явішчах свабодных,
У тых малюнках халадоў
Так многа песень, сэрцу родных,
Адбіткаў мілых мне гадоў.

Анатоль Зэкаў

СНЕЖАНЬ

Снежань снежыць і віхурыць,
Ля двара намёў сумёты.
Выйшаў з сенцаў з шуфлем Юра —
Ёсць для хлопчыка работа!

Снег старанна расчышчае —
Сцежку робіць у сумётах.
А завея пагуляе —
Пачынай наноў работу!

Ларыса Геніюш НА КАНЬКАХ

Вечар, лёд у агнях,
А над елкай — месяц.
Едуць, едуць на каньках
Міхасёк з Алесем.

Бачаць хлопцы: Таня
То упадзе, то устане.
— Ой, ізноў я на баку!
Дай, Алесь, хутчэй руку.

— То трымайся, калі ласка.
Дапаможа і Міхаська.
Мы дзяўчынак анідзе
Не пакінем у бядзе.

Таццяна Мушинская ЗІМОВЫЯ ЗАБАВЫ

З горкі проста — і ў сумёт!
Хто не любіць з нас прыгод?

З горкі ездзім «цягніком»
З Пецем, лепшым сябруком.

Тут прысады стройных хвой...
Ты на лыжах? Дык не стой!

Лёдам бліскае каток,
Ззяе востры мой канёк.

Марш бадзёры загучыць —
Лёд ад радасці звініць!

Ён ніколі рук не меў —
Маляваць жа век умеў.

(Мароз)

Уладзімір Карызна

Артур Вольскі

ЗІМОВАЕ СОНЦА

Сонца ў студзені дурэе —
толькі свеціць,
ды не грэе.

Снег блішчыць,
аж вочы слепіць.
Снежных баб
ніхто не лепіць.

А мароз,
сухі ды колкі,
точыць тонкія іголки.
Падыходзіць —
бокам-бокам.
І не ўгледзіш
простым вокам.

Зробіш
тры-чатыры крокі —
пабялеюць
нос ды шчокі.

І пад сонцам —
дзіўна як! —
ператворышся ў лядзяк.

Ясны дзень,
ды невясёлы.
Так здараецца ў жыцці.
Дзецям нават
сёння ў школу
не дазволена ісці.

Пацяплела б —
хоць бы трошку!
Сумна,
крыўдна
аж да слёз.
Шыбы,
нібы
ў класе дошку,
размалёўвае мароз.
І праз гэта
у акно
анічога не відно.

Толькі недзе апаўдні
дзень зацьміўся яркі,
Бо схавала прамяні
сонейка за хмаркі.

Хоць цямней
адразу стала,
ды акно
крыху адтала.

Закружыліся сняжынкі.
Б'юць ціхутка
па акне.
Быццам новыя сцяжынкі
пракладаць
завуць мяне.

Я хапаю лыжы звыкла
і — за дзверы.
І — далей!..
Вось як дзіўна:
сонца знікла,
а зрабілася цяплей!

ДВА МАРАЗЫ

Беларуская народная казка

I

Гулялі па чыстым полі два маразы, два родныя браты — мароз Чырвоны-Нос ды мароз Сіні-Нос; з нагі на нагу паскаквалі, рукою аб руку пастуквалі.

Вось пачулі яны з аднаго боку званочак, а з другога — бразготкі: са званочкам пан едзе, а з бразготкамі — мужычок. Мароз Чырвоны-Нос, як быў маладзейшы, кажа:

— Мне лепш бы за мужычком пабегчы, я яго хутчэй дайму. Кажух у яго, мабыць, стары, палатаны, шапка ўся ў дзірках, на нагах адны лапцікі. А ты ўжо, братка, як дужэйшы за мяне, за панам бяжы. На ім, пэўна, футра мядзведжае, шапка лісава, боты воўчыя.

Добра, — кажа мароз Сіні-Нос, — пабягу за панам. Абодва свіснулі, трэснулі, пабеглі.

II

Вось праз паўгадзіны сышліся яны зноў у чыстым полі. Старэйшы кажа:

— Я так замарозіў свайго пана, што ён гадзіну будзе грэцца — не адагрэецца.

А як жа футра, ды шапка, ды боты?

Не памаглі. Забраўся я да яго і ў футра, і ў шапку, і ў боты ды як пачаў марозіць. А ён гнецца, захінаецца і думае: «Давай я ніводным суставам не паварушу, можа, мяне мароз і не замарозіць». А мне гэта якраз і трэба. Як узяўся я за яго, ледзь жывога з павозкі выпусціў.

III

А мой мужык мяне ледзь не забіў, — скардзіцца малодшы. — Дарогаю пачаў быў я даймаць яго, а яму і бяды мала.

Прыехаў ён на месца і ўзяўся за сякеру. Я да яго пад кажух, давай яго марозіць. А ён сабе сякераю махае — толькі трэскі кругом ляцяць. Пачаў нават пот яго прабіраць. Я прэч адскочыў. Думаю: «Што рабіць?» А мужык усё працуе і працуе, стала яму зусім гарача. Гляджу — скідае з сябе кажух, а кажух дык зусім мокры. Зарадаваўся я, залез у кажух ды замарозіў яго так, што зрабіўся ён як лубяны. Скончыў мужык сваю работу, падышоў да кажуха, выбраў палена доўгае ды як пачаў па кажуху біць. Па кажуху б'е, а мяне ўсё лае. Мне б уцякаць хутчэй, але вельмі ж я ў воўне ўвяз: выбрацца не магу. А ён усё лупіць, а ён усё лупіць. Ледзь я ўцёк. Думаў, касцей не збяру. Да гэтага часу бакі ныюць.

Мікола Чарняўскі

НАВАГОДНІЯ ДЗІВОСЫ

Пад Новы год,
Пад Новы год
Дзівос і радасці багата.
Калі ж без ёлкі,
Без прыгод,
Калі ж без песень —
Хіба ж свята?!

Пад бой курантаў,
Як заўжды,
Агні на ёлцы загарацца,
І Дзед Мароз
Сяброў тады
Пакліча ўсіх
За рукі ўзяцца.

Пад Новы год,
Пад Новы год
Ля кожнай ёлкі —
Карагод...

Прыходзяць сны
Пад Новы год —
Рашае робат ураўненне.
Ні хвалявання,
Ні турбот —
Бяры гатовае рашэнне.

Пад Новы год
Прыходзяць сны —
Дзясяткі ў дзённік

Едуць самі,
А Дзед Мароз,

Траскун лясны —
Табе памочнік лепшы самы!

Пад Новы год,
Пад Новы год —
Не сон, а ява залатая:
У лыж — разбег,
У сэрцы — ўзлёт,
З трампліна я
Стралай злятаю!..

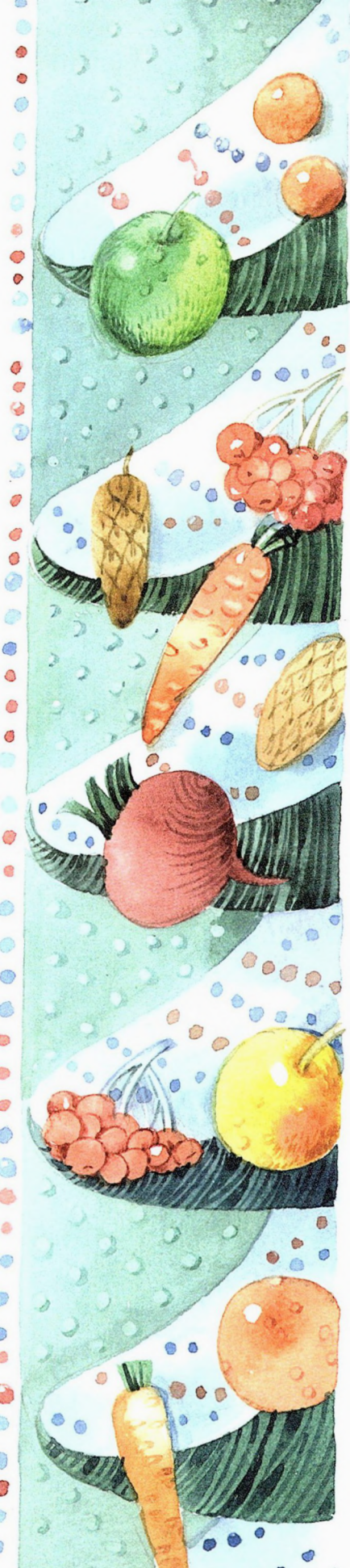
Пад Новы год снягі мятуць.
І ў гэты час звяры і птушкі
Твой клопат хочуць
Больш адчуць —
Убачыць поўныя кармушкі.

Сняжынкi-зоркі між сабой
Паспелі нагуляцца ў жмуркі:
З-пад срэбных веек
Позірк свой
Не зводзяць з каптана Снягуркі.

Яна ж (ці ўбачыш гэта ў снах?)
Ідзе, а ўподбежкі — завея.
А белізна,
А белізна —
Душа твая ажно нямеє!

Гляджу на гэту белізну —
Скупой зімы ўрачысты колер:
Цябе я, Новы год,
Пачну
Як чыставік
На ўроку ў школе.

Васіль Жуковіч

ПЕРШЫ СНЕГ

Янка ўстаў асеннім ранкам,
на гадзіннік глянуў Янка.
«Сем гадзін, ды — што такое? —
пасвятлела у пакоі».

Хлопчык да акна падбег:
вось дык дзіва — выпаў снег!
— Тата, мамачка, не спіце,
У акно хутчэй зірніце...

Першы снег, бялюткі снег,
колькі ён прысыпаў стрэх,
і сцяжынак, і дарог,
на варотах нават лёг,
двор старанна абяліў,
наваколле асвятліў.

Першы снег, бухматы снег!
Дзе ўжо болей тут заснеш...
Не паспеў паснедаць Янка,
кажа тату:

— Хачу санкі.

(Акурат была нядзеля,
дома ўся сям'я сядзела.)

Тата саначкі прынёс,
а каб хлопчык не замёрз,
малахай дастала мама,
шубку лёгкую таксама.

Цэлы ранак, цэлы ранак
Янка наш правёў ля санак.

І гулялі разам з ім
Ніна, Галя і Яўхім.

А яшчэ на снежны двор
выйшлі Петрык, і Рыгор,
і маленькі Васілёк —
дзеці зблізку і здалёк.

Дружна дзеці снег ляпілі,
крэпасць моцную рабілі.
І пайшлі ў атаку снежкі,
за разведкай — перабежкі, —
і гарачыя баі,
там баталіі былі.
Завадатарам галоўным
Янка быў — ён быў няўлоўны.
Першы снег — усім на ўцеху:
мора гоману ды смеху...
А тым часам пацяплела:
крыху сонейка прыгрэла,
пацякло з высокіх стрэх,
стаў як мокры цукар снег.
Крэпасць грозная асела,
горка мігам палысела.
І прыціхлі каля горкі
Янка, Петрык і Рыгорка,
Ніна, Галя і Яўхім...
Першы снег, пусці дадому:
Боты мокрыя зусім.

Народныя прыкметы

Студзень мяце — ліпень залье.
Студзень халодны — будзе год
плодны.

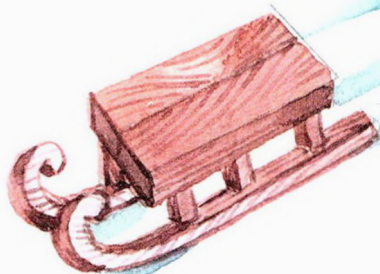

Рыгор Барадулін

КАТОК

Закончыліся ў рэчкі
З марозам лютым спрэчкі.
Шумлівай чарадой на лёд
Малыя пачалі налёт.
Смялей,
Падкуты капыток!
Імчыце, сані,
Самі!

Твой гучны смех
Чуваць, каток,
За ціхімі лясамі.

Кастусь Жук

ПЯКУЧЫЯ ЛЕДЗЯШЫ

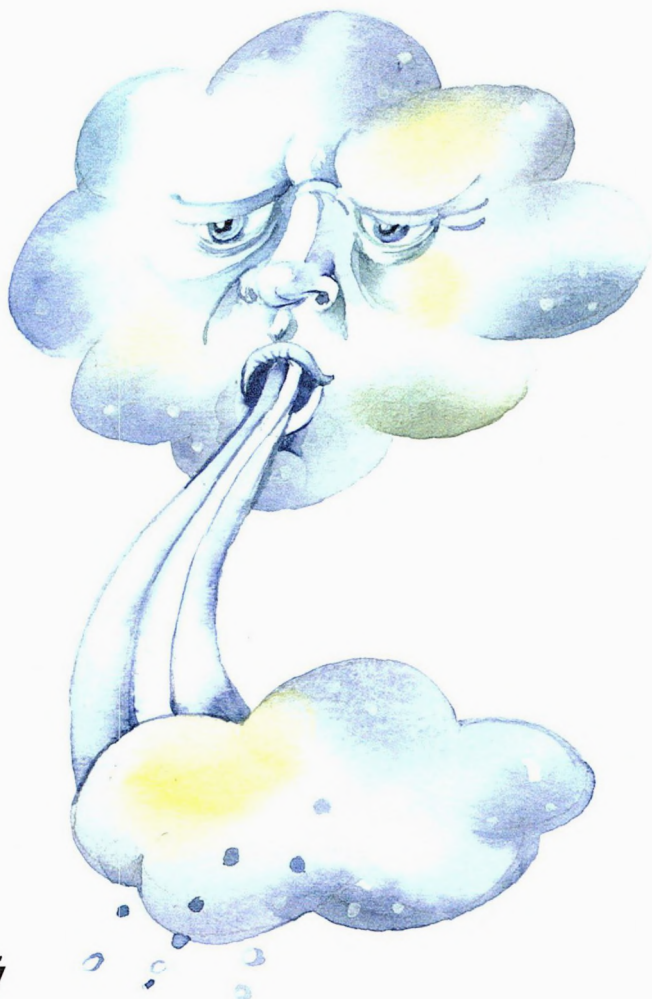
Смачныя,
Што ні кажы,
Пад страхою
Ледзяшы.
Так і просяцца
У рот
Акурат
Пад Новы год.
Толькі лепш іх
Не смакчы —
Могуць
Горла апячы.

Іван Муравейка
САСНА

Белая завея
Завывае звонка.
Толькі зелянее
Над ракой сасонка.

Вераб'ёў чародка
На сасонку села,
І ў кашлатым голлі
Птушкам пацяплела.

Ці вятры-завеі
Сціхлі над сасною,
Ці яе убранне
Дыхае вясною?

Анатоль Зэкаў
ПЕРШЫ СНЕГ

Першы снег, нібыта мелям,
Поле пабяліў і луг —
І ўсё стала чыстым, белым,
Як бы вымытым, наўкруг.

Уладзімір Мазго **СНЕЖАНЬ**

Прыляцеў
У госці снежань,
Прынёс
Светлыя дзянькі:
Падарыў
З паветрам свежым —
Лыжы,
Санкі
І канькі...

Праімчаўся
Лыжнік рыжы
І...
Зарыўся ў сіні снег.
Хлопчык плача,
Зняўшы лыжы,
А навокал —
Жарты, смех...

— Ты не плач:
Сняжок растане
Ад тваіх
Гарачых слёз!
Глянь:
Выходзіць на спатканне
Наш любімы
Дзед Мароз...

Ніна Галіноўская **СТУДЗЕНЬ**

— Пачынаю новы год.
Запрашаю ў карагод.

Свята ёлкі вам дарую.
З Новым годам! — гавару я.
Добрым годам, хлебасольным,
І здаровым, і працоўным.
Маю многа я братоў —
Адзінаццаць малайцоў.
Студзень — так завуць мяне.
Напалохаліся, не?
Я — сярэдзіна зімы.
Пасябруем з вамі мы —
Маразы мае і сцюжы
Будуць вас студзіць нядужа.
Я ахвотна на калядкі
Вам спяку бліны, аладкі.

Юрась Свірка **ЛЮТЫ**

Куды ні глянеш — снег і снег,
Ад сонца ён іскрыцца.
Тут бачна: заяц полем бег,
А там, дзе гай, — лісіца.
Хаця і блізка ўжо вясна,
Але лютэе люты.
Пад снегам рэчка не відна,
Ільдом яна закута.

Ужо нядоўга ледзянець
Бярозкам на марозе.
Прачнуўся і сапе мядзведзь
У сцішанай бярозе.
Лес зацярушаны сняжком,
Яліны як папахі.
Сад заінелы за акном.
Пад белай коўдрай дахі.

Мікола Маляўка

КАЛЯДА

Ходзіць з хаты ў хату
Госця-каляда —
Як каза, рагатая,
З лёну барада.

Мы адны вячэраць
Селі ў добры час.
Ой! І ў нашы дзверы
Стукае якраз.

Зябка на марозе,
Адчыняць пайду —
І за стол запросім
Госцю-каляду.

Уладзімір Ягоўдзік

КАЛЯДЫ

Каляды — свята нараджэння Ісуса Хрыста, які з’явіўся на свет, каб збавіць людзей ад грахоў, навучыць іх дабру, згодзе і міласэрнасці. Гэта вельмі старадаўняе і надзвычай цікавае народнае свята.

Кажуць, што слова «каляды» запазычанае, бо нагадвае лацінскае «календы» — так старажытныя рымляне называлі першы дзень кожнага месяца. Разам з тым ёсць меркаванне, што слова «каляды» ўтварылася ад слова «кола». Год сапраўды падобны да дзівоснага кола: на змену зіме прыходзіць вясна, за вясною прамільгае лета, потым наступае восень, а за восенню — зноў зіма.

Увечары перад Калядамі сям’я збіралася на першую куццю. Куццёй называлі кашу, звараную з ячных круп. Часам яе падсалоджвалі мёдам. На першую куццю дазвалялася есці ўсё, акрамя каўбас і мяса. У заможных сем’ях гатавалася ажно дванаццаць страў, і ўсе трэба было абавязкова пакаштаваць. Каб шчасціла ў хаце, гаспадыня пасыпала стол жытам і, памятаючы, што Ісус Хрыстос нарадзіўся ў яслях, церусіла па жыце сена, засцілала бялюткі абрус. Гаспадар сядзеў на покуці, па абедзве рукі ад яго — жонка і дзеці. Пасля малітвы ён зачэрпваў першую лыжку куцці. Куццю і астатнія стравы не з’ядалі да канца, а пакідалі пакаштаваць нябожчыкам-дзядам, душы якіх прыходзілі ў хату на святую вячэру.

Васіль Вітка

КАЛЯДА

Прэч, слата і нуда, —
Ідзе па свеце Каляда
Ад хаты і да хаты —
Вясёлыя святы!

Ніл Гілевіч

СНЕЖНЫ ДЗЕД

Колькі шуму, колькі смеху:
Дзеда лепім мы са снегу!
Задала зіма работы —
Па двары кацілі ўтрох
І паставілі ля плоту.
Дзед стаіць, хоць і без ног.
Замест рук уткнулі палкі,
Вочы — вугалю кавалкі,
Нос — чарэпак з гладыша,
Барада — шматок кудзелі,
А на лысіну надзелі
Кош замест капелюша.
Ну і дзед! Відаць, яму
Тут стаяць усю зіму.
Будзе ён тут па начах
Наганяць на зайцаў страх,
Каб не бегалі сюды
Сад псаваць наш малады!

Завяя круціць гурбы,
Нібы ваўчыха, вые —
Не гаснуць на галінках
Агеньчыкі жывыя.

(іяр!лэнс)

Уладзімір Карызна

Анатолий Зэкаў

СЛІЗКАЯ ВАДА

З'інелая Ната
Дадому прыйшла.
Цікавіцца тата:
— І дзе ты была
Так доўга занадта,
Дачушка мая?
Адказвае Ната:
— Каталася я.
— Каталася? Дзе?
— Па слізкай вадзе.

Кастусь Жук

БЕЛАРУСКАЯ ЗІМА

Беларуская зіма —
Гэта цуд, паверце.
Прыгажэй нідзе няма
Аж на цэлым свеце.
Дрэвы — ў снежным серабры.
Хаты — ў шапках белых.
Лес — кашлаты і стары —
Быццам амярцвелы.
А як пройдуцца вятры
Па зямных прасторах —
Ты убачыш на двары
Мірыяды зорак.
Вока будучь чараваць
Светлячкі-сняжынкi.
Будучь лыжнікаў склікаць
Горкі і сцяжынкi.

Мікола Чарняўскі **СКОРАГАВОРКА**

Воўча выў,
Глухі на вуха.
Падвывала завіруха.
Завіруха падвывала:
«Воўча,
Ты мой
Падвывала».

Цётка СВАРБА

Казка

Пасварыліся вясна з зімою, ну і давай адна адной на злосць рабіць.

— Я, — кажа вясна на зіму, — не буду з табой шмат гаварыць! За каўнер і так шпургану, што аж за лясамі ты ў мяне апынешся!

— Маўчы, маўчы, — бурчала белая зіма. — Хіба я цябе ў барані рог заганю, як сцісну, то аж табе вылезуць вочы.

Ну і пачалі адна адной наперакор рабіць. Зіма паўзе з марозам — вясна лезе з адлігай, і зноў няма парадку. Цярпелі людзі, цяrpелі, а пасле давай сход рабіць, давай радзіць, на чыёй тут старане ім стаць. Адны казалі:

— Мы яшчэ не вымалацілі збожжа, не навазілі дроў, не адпачылі пасле летняй працы, хай пабудзе зіма.

Другія зноў крычалі:

— Вон зіму! Яна нас памарозіць; мы і так лапці патапталі, кажухі абадралі. Досыць нам яе, хочам вясны.

І немаведама, як то прайшло б на тым сходзе, каб не ўвайшоў старэнькі жабрак і не пачаў жаліцца на зіму.

Праўда: вушы былі абмарожаны, рукі па-крэпшы, світка рваная, сам ён дрыжаў ад холаду. Увесь сход закрычаў у адзін голас:

— Не хочам зімы! Хай вясна ідзе да нас!

Бедная зіма заплакала горка на людзей, слёзкі яе цяклі са стрэх, білі па шыбах, разліваліся па зямлі, збягалі ў лужы, з лужаў у рэчкі, з рэчкаў у моры, з мораў у акіяны.

А вясна смяялася, строілася ў кветкі, гарцавала па палях, песцілася па садах, шчабятала з птушкамі, цалавалася з дзеткамі, аж пакуль не пасварылася з летам. Хто цяпер адалее, скажыце, дзеткі, самі.

Янка Журба
СНЯЖЫНКІ

Лётаюць, сыплюцца
Зоркі-сняжынкі —
Белыя, лёгка,я,
Быццам пушынкi.

Роўна так сцелюцца
Ў вёсцы і ў полі,
Круцяцца, круцяцца
Ціха, паволі.

Пятро Глебка
ЗІМА

Зіма. Снягі. Мароз. Завеі.
Дарога звонкая, як сталь.
Бярозы ў шэрані сівеюць,
Палі бялеюць, як паркаль...

А лес стаіць маўклівы ціха,
Не зварухне свайго галля...
Зіма, зіма... Бы ў цвеце ліпа,
У белым снезе ўся зямля...

Якуб Колас

НА РЭЧЦЫ ЗІМОЮ

Не сядзіцца ў хаце
Хлопчыку малому:
Кліча яго рэчка,
Цягнуць санкі з дому...
— Мамачка-галубка! —
Просіць ён так міла, —
Можа б ты на рэчку
Пагуляць пусціла?
Я не буду доўга,
Зараз жа вярнуся,
Трошачкі на рэчцы
Ў санках паважуся.
— Ну, ідзі пабегай,
Толькі апраніся
Ды, глядзі, ў палонку,
Сынку, не ўваліся.
Радасць і раздолле
Хлопчыку малому,
І не пазайздросціць
Ён цяпер нікому!

Ніна Галіноўская

ЗАВІРУХА

Завіруха шуміць за акном,
Замятае зямлю і мой дом.
Б'е па шыбах, напэўна, злуе,
Што ў пакой не пускаюць яе.

Раіса Баравікова

МАСЛЕНІЦА

Казка

Было гэта ў вельмі даўнія часы, калі напрыканцы зімы, якраз на Дзень святога Уласа, у адным мястэчку з'явілася вельмі прыгожая маладая дзяўчына. І хоць апранута яна была бедна, у руках трымала велікаваценькі клунак. Прайшла яна па адной вуліцы, па другой і пастукалася ў адну з хат, дзе і папрасілася ў гаспадароў на начлег.

Людзі ў той хаце жылі добрыя і дазволілі незнаёмцы пераначаваць у іх. Адно распыталі, хто яна і адкуль.

— Родам я з тутэйшых мясцін, — сціпла адказала дзяўчына. — Але даўно па свеце хаджу. І завуць мяне Масленка.

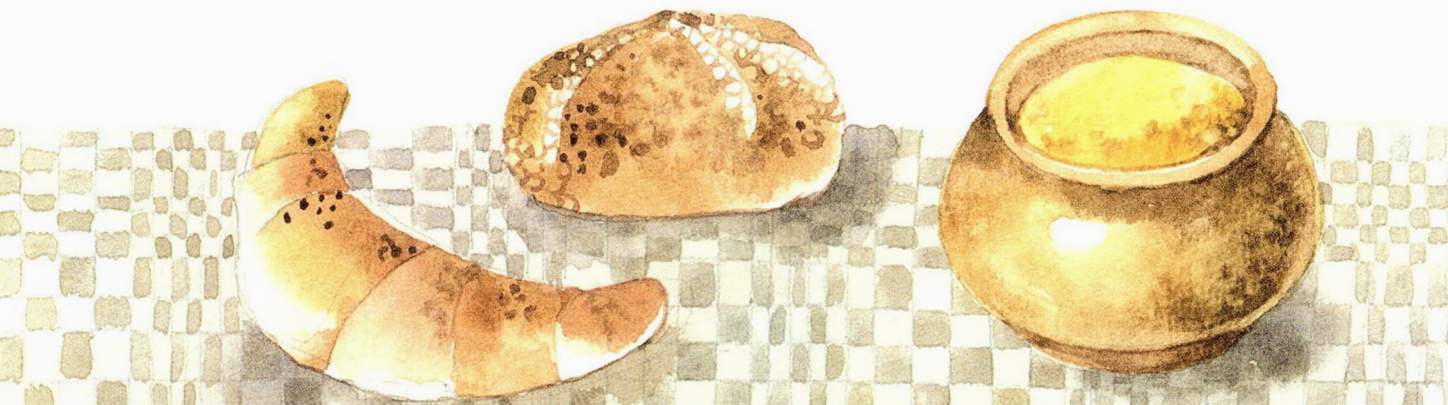
— Імя ў цябе дзіўнае, — адазвалася гаспадыня.

— Мяне ўсе так называюць, — сказала дзяўчына, — таму што ў мяне чароўная маслабочка ёсць. Іншымі словамі, цуд-біяначка.

Дзяўчына развязаła свой клунак, дастала з яго маленькую маслабойку і патлумачыла:

— Яе падарыў мне адзін незвычайны чалавек. Напэўна, чараўніком быў. Праўда, даў з умовай, каб штогод карысталася ёю толькі на працягу аднаго тыдня. Але і гэтага дастаткова, каб пачаставаць маслам усіх, хто захоча. Ідзіце, кажыце людзям, хай бліны да майго масла пякуць і заўтра на вуліцу выходзяць.

Падзівіліся гаспадары з яе слоў і пайшлі расказваць суседзям пра Масленку і яе чароўную маслабочку. І на наступны дзень, як толькі развіднела, гаспадыня пачала бліны пячы. А Масленка выйшла са сваёй цуд-біяначкай на

вуліцу, села на лавачку каля хаты і пачала масла калатоўкаю збіваць. Б'е, б'е яна, а потым дастане грудачку гатовага масла, пакладзе яго побач на белую хусцінку і далей збівае. І вельмі хутка сабраліся людзі паглядзець на гэтае дзіва. А Масленка біла і прыгаворвала:

— Частуйцеся, людцы добрыя, на блінцы намазвайце, сілы набірайцеся, бо хутка зімачка з двароў пойдзе. Дык пачынайце праводзіць яе, каб хутчэй з вясною сустрэцца! Зямельку ада сну зімовага адамкнуць!

І песню вясёлую яна заспявала. А людзі пачалі сталы з хат выносіць, устаўленыя блінамі, бо ўжо багата грудачак масла Масленка назбівала. І такая гамана тут пачалася! А дзе гамана, там і весялосць, гульні розныя і песні жартоўныя! Дзяўчаты на арэлях гушкаліся, потым з горак на санках разам з хлопцамі з'язджалі, у снежкі гулялі, весяліліся як маглі — зіму праводзілі! І гэтыя провады цэлы тыдзень працягваліся, бо Масленка ўсё збівала і збівала ў сваёй чароўнай маслабоечцы масла. А калі перастала збіваць, развіталася і пакінула мястэчка. Толькі ж людзям запомніўся той вясёлы тыдзень, і пачалі яны яго масленічным называць. І да гэтага часу называюць. На Дзень святога Уласа пачынаюць Масленку ў госці чакаць, бліны пячы, каб з імі на вуліцу выйсці.

І хоць ніхто дакладна не ведае, дзе, у якой мясцовасці з'явіцца Масленка, да каго са сваёй чароўнай маслабоечкай на начлег папросіцца, а да спаткання з ёю як да свята рыхтуюцца. І свята гэтае здаўна называюць Масленіцай.

Міхась Пазнякоў

СНЕГІРОК

Жыў у лесе снегірок,
Застудзіў ён правы бок,
На крутым марозе
Лапкі адмарозіў.

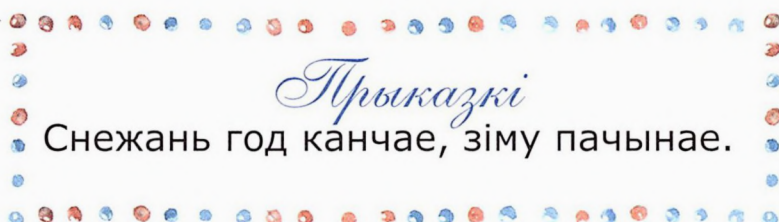
І хутчэй да Пеці
Паляцеў пагрэцца.
Дома ў Пеці цёпла,
Уначы не страшна.
Пеця хлопчык добры,
Корміць вельмі смачна.

Ларыса Геніюш

На дварэ — мароз.
Снег да стрэх прырос.
Змерзлі рукі,
Змерзлі ногі,
Стаў чырвоным нос.

Ой, мароз, мароз!
Шчыпле твар да слёз,
Цёпла толькі снежнай бабе
Ды не ляскае зубамі
Белы Дзед Мароз.

Карункавыя лятункі —
Зімы падарункі,
З нябёс пазляталі,
Наваколле прыбралі.

(ІЖНІЯЖВНЭ)

Уладзімір Карызна

Мікола Хведаровіч

СНЕГ

Снег у садзе, агародзе,
Снег ідзе,
 ідзе,
 ідзе...

Ты не скажаш снегу: «Годзе!»
Ад яго схавацца — дзе?

Ён павіс на дрэвах ватай,
Прыляпіўся пакрысе
Белай воўнаю калматай
На платах і на страсе.

Не магу сядзець у хаце
Ля акна цалюткі дзень.
Рукавічкі дай мне, маці,
І валёначкі надзень.

Наваліла снегу многа,
Дык на вуліцу пайду
І да нашага парога
Я сцяжынку пракладу...

Народныя прыкметы
Дым слупам — мароз будзе.

З ім, бывае, не да гуляў:
Як уджаліць — шмат турбот,
А становіцца дзядулем
Толькі раз пад Новы год.

(Мароз)
Анатоль Зэкаў

Аляксей Пысін

ПІСЬМО ПТУШАК

Лёг сняжок пушысты,
Белы, як папера,
А на снезе птушкі
Ў каляровым пер'і.

Снегіры, сініцы,
Галкі-забіякі
На паперы гэтай
Пакідаюць знакі.

Цэлую гадзіну
Дзеці прастаялі,
Што гэта за знакі —
І не адгадалі.

Падышоў дзядуля —
Акуляры — ў рукі:
Зараз адгадаем,
Дарагія ўнукі.

Гэта ж пішуць птушкі:
Ў іх няма кармушкі,
Прсяць хоць бы трошкі
Зерняў, хлебных крошак.

Прыказкі

Зіма на лета працуе, а лета на зіму.
Што летам народзіцца, тое зімой
спатрэбіцца.

Ніна Галіноўская

ВЕРАБЕЙКА

Сёння Дзед Мароз суровы
Шэрань высеяў на бровы,
Бараду, вусы і вейкі.
Падышоў да верабейкі:
— На цябе падзьму хвілінку —
Ператворышся ў ільдзінку!
Верабейка скок ды скок,
Мільгаціць малы чубок:
— Ты, льдовая душа,
Дагані мяне спярша!
— Даганю-ю-ю!..
— Давай, дзядок!

Верабейка скок ды скок.
І — уцёк!

Народныя прыкметы

Зіма марозная — лета гарачае.

Анатоль Зэкаў

СЕМ КАРМУШАК

Сёння з дзедам мы для птушак
Змайстравалі сем кармушак.
Як жа мне не ганарыцца:
Птушкам будзе дзе карміцца!

Уладзімір Карызна
ДЛЯ СІНІЧКІ

Ніна Галіноўская
ВАВЁРКА

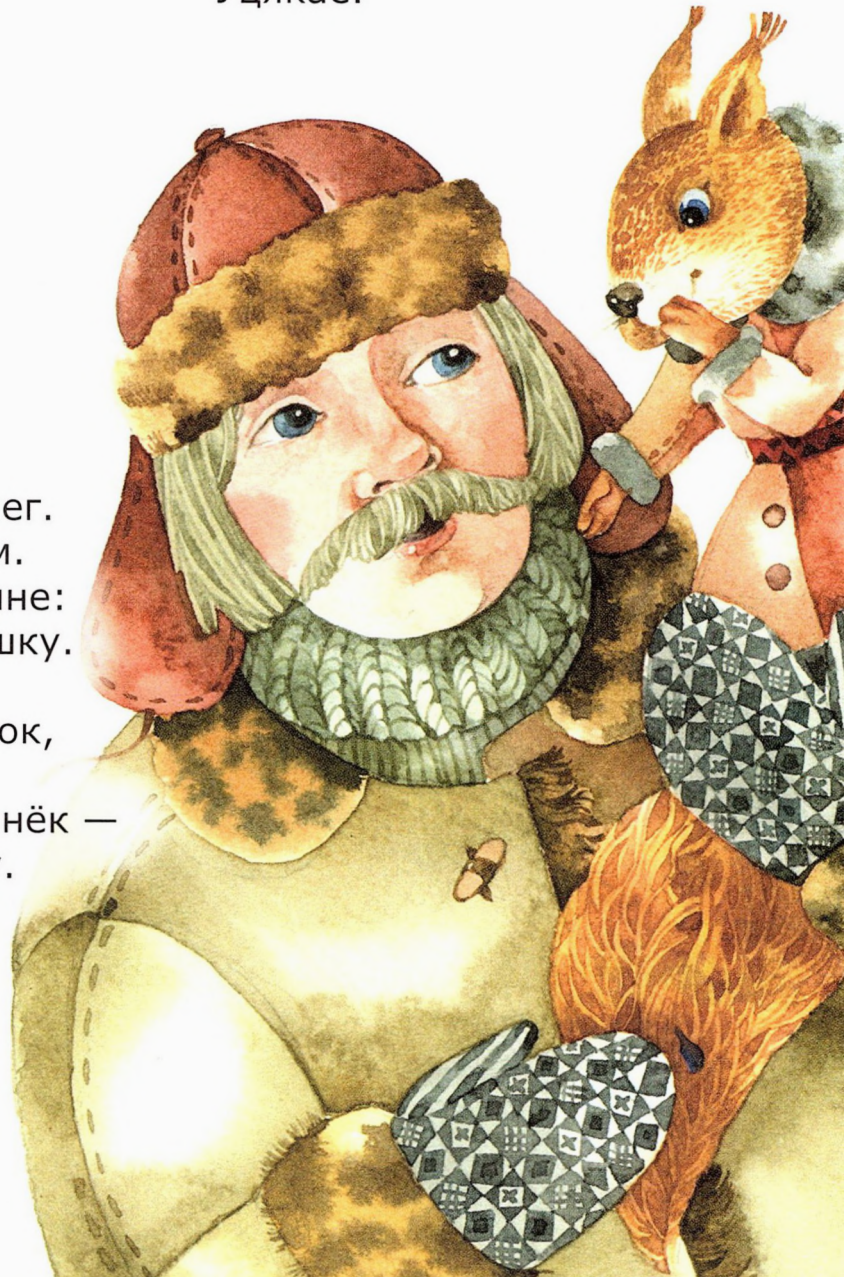
У вавёркі — арэхаў горкі,
На дубочку — па грыбочку,
Ды яловых шышак воз, —
Не спалохае мароз.

Звязала Насця
Для сінічкі
З пуховых нітак
Рукавічкі.
А як памераць іх —
Не знае:
Сінічка тая
Уцякае.

Вольга Савасцюк
**СТАЛОЎКА
ДЛЯ СЯБРОЎ**

Уночы выпаў першы снег.
Цяпер нялёгка птушкам.
Сказала ранкам мама мне:
— Зрабі, сыноч, кармушку.

Ляжыць фанера, малаток,
Працуе пілка лоўка.
У радасць выхадны дзянёк —
Раблю сябрам сталоўку.

Анато́ль Зе́каў ПРАСТУДЗІЎСЯ КОТ

Кот,
Крадком
Лізнущы лёд,
Нарабіў сабе турбот —
Захварэў,
Ляжыць на печы
Ды сваю ангіну
Лечыць.
А ў двары
Яго сябры
Мчаць на саначках
З гары.

Каб такое
Ведаў кот,
Хіба ён
Лізаў бы
Лёд?

Васіль Зуёнак ЗІМОЎКА

Хоць таўстун занадта ласы,
На зіму сабе прыпасы
Па крупінцы не збірае,
Бо заўжды наедак мае:
Спаць кладзецца, скіне тапак —
І паціху смокча лапу,
А вясна дыхне ледзь-ледзь —
Прачынаецца ...

(Мядзведзь)

Кастусь Жук **СНЕЖАНЬ, СТУДЗЕНЬ, ЛЮТЫ**

Загадка-разгадка

Толькі
Лістапад міне,
Ў чырвань апрануты,
Як прыходзяць
Да мяне
Снежань,
Студзень,
Люты —

Верныя мае браты,
Што
Нясуць завеі,
Ды мяне
Не бойся ты,
Беласнежкі-феі:
Шлях на вуліцу
Трымай —
Там чакаю я

(Зіма)

Анатоль Зэкаў **БІМ**

Адмарозіў вушы Бім,
Прастудзіўся Бім —
І злёг.
Дома з ім
Цяпер сядзім,
Не выходзім
За парог,
Бо калі хварэе Бім,
Я хварэю
Разам з ім.

Якуб Колас

ЗІМА

Надышлі марозы,
Рэчкі закавалі,
Белыя бярозы
Шэранем убралі.

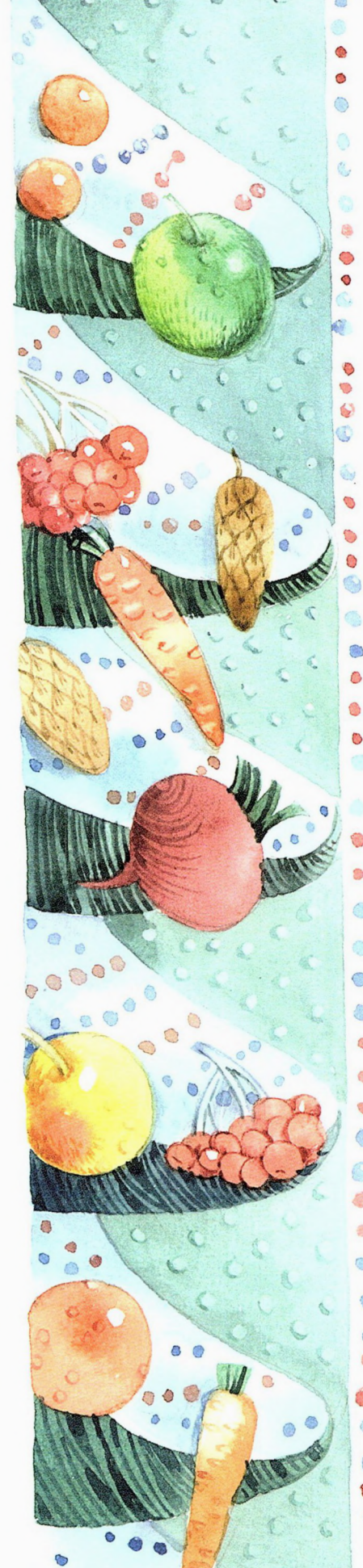
Замялі дарогі
Ветрыкі снягамі.
Лес — як дзед убогі
З доўгімі вусамі.

Апусціў галіны
І стаіць журботна,
Зрэдку верхавіны
Зашумяць маркотна.

Мяккая пярына
Вочы адбірае.
Белая раўніна —
Ні канца, ні краю.

Пад пялёнкай белай
Травы і лісточкі.
Рэчка анямела,
Змоўклі ручаёчкі.

Амярцвелі лозы,
Чуць галлём хістаюць,
А ў палях марозы
Ды вятры гуляюць.

Генадзь Аўласенка

ХТО ЯК ЗІМУЕ

Казка

Моцна спіць зімой вавёрка — у яе пад снегам норка. А ў бярлозе, у бары, смокча лапу лось стары. І казуля не ўтрывала, і таксама прыдрамала, у нары, у гушчары, да вясновае пары. Спіць яна і бачыць сны аж да самай да вясны.

Зайцы ў вырай адляцелі, заставацца не схацелі, бо зімою халады — недалёка да бяды. А яшчэ, скажу вам шчыра, і ваўкі зляцелі ў вырай, а за імі да пары адляцелі і зубры. Замест іх павесяліцца прыляцяць да нас лісіцы, каб у нас зазімаваць, падзяўбаць-пачаставаць ягадак рабіны ды яшчэ каліны.

А бабёр па верхавінках спрытна скача па галінках. На сасне ў яго дупло — там утульнае жытло. Там арэхі пра запас, а запас зімой — якраз! Усю восень працаваў — шмат арэхаў назбіраў. І грыбы бабёр шукаў, на галінкі іх чапляў, так што зараз у бобра — процьма ўсякага дабра!

Ну, а вожык у бары спіць дзянёчак у нары. А прачнецца на змярканні — і бяжыць на паляванне.

А барсук, браткі мае, на зіму гняздзечка ўе! Там выводзіць дзіцянятак, маладых барсучанятак. А каб зімку перажыць — любіць шышкі церушыць. Трушчыць адмыслова, майстра — адно слова! Ну, а з шышак семяно — вельмі смачнае яно — ён прыносіць дзіцяняткам, маладым барсучаняткам. Корміць іх, засцерагае, цёмнай ноччу сагравае, каб яны хутчэй раслі, каб здаровымі былі.

Вось мядзведзю незадача — ён па гурбах так і скача! І баіцца, і дрыжыць — небараку цяжка жыць! Ён не мае абароны ад сарокі ды вароны. А сарокі кіпці точаць — спаляваць мядзведзя хочуць! А вароны зубы шчэраць — хочуць бедным адвячэраць! Вось такія вось суседзі злыя ў нашага мядзведзя!

Сам жа ён грызе кару ў гэту цяжкую пару. Можна ўбачыць па слядах — як ён бегаў па садах, як скакаў туды-

сюды, як заблытваў ён сляды, каб у снезе дзень ляжаць ды ад страху зноў дрыжаць...

А цяпер, сябры, увага!

Можа, будзе ў вас заўвага?

Можа, штосьці я змяніў, можа, дзесьці я зманіў?

Вы ж памылкі пашукайце, дзе што трэба — памяняйце, каб звяры не бедавалі, а як трэба зімавалі.

Пастарайцеся, сябры, — дзякуй скажуць вам звяры!

Эдзі Агняцвет

ЛЫЖНІКІ

Ад узгорка да узгорка
Мы ляцім, ляцім, ляцім.
А за нашаю пяцёркай
Серабрысты ўзняўся дым.
Што нам гурба снегавая?
Мы даўно знаёмы з ёй.
Нам здалёк сасна ківае
Вечна юнай галавой.

Паўлюк Трус

ЗІМА

Зіма... І золкія завеі...
Дарогі снегам замяло.
Таполі ў наклеці сівеюць.
І нікнуць бомы за сялом.

Нямая бель... Гаі... Дубровы...
Маўчаць за возерам стагі,
Згубілі вербы каляровасць,
А там... снягі... снягі... снягі...

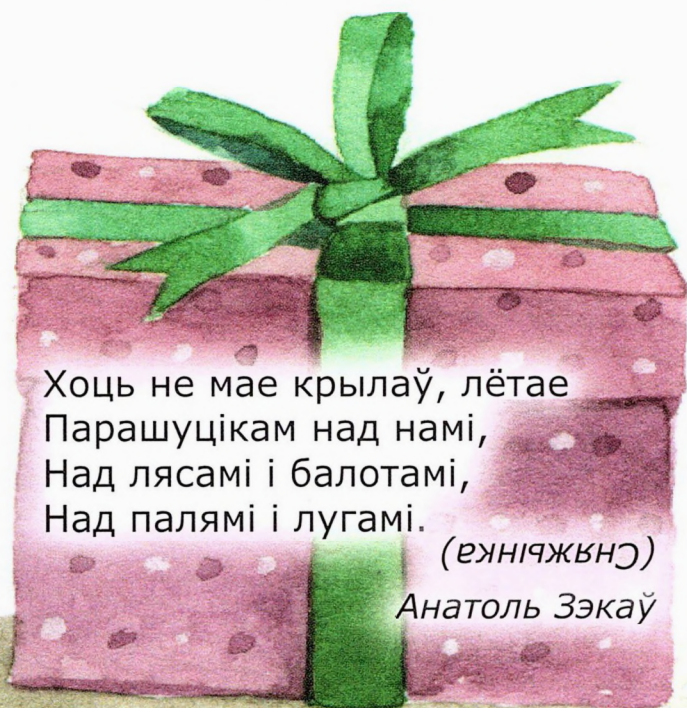
Які прастор... Ё прасторы іней...
Я сам не ведаю, чаму
Люблю заснежныя раўніны
І беларускую зіму!

Васіль Зуёнак **ПАКАТАЎСЯ**

Бег на рэчку, на каток,
Бег пакоўзацца каток.
А прыбег — і разгубіўся:
Пасярод катка спыніўся:
Як пачаць, з якой нагі? —
Уваччу пывуць кругі:

Едзе левая направа,
Едзе правая налева,
Едзе задняя наперад,
А пярэдняя назад —

Быццам сто ў яго тых ног
І пад кожнай сто дарог!
І з якой пачаць нарэшце,
Сам ніяк не разбярэшся.
Запытацца трэба ў таты —
І пабег каток дахаты...

Хоць не мае крылаў, лётае
Парашуцікам над намі,
Над лясамі і балотамі,
Над палямі і лугамі.

(ажніжвнэ)

Анатоль Зэкаў

Ніна Галіноўская
ПІСЬМО НА СНЕЗЕ

На снезе дзіўныя
 слядкі,
Як быццам літары,
 значкі.
Дзядулю клічу я
 на двор:
— Глядзі, які на снезе
 ўзор!
— Пісьмо тут, — мне
 гаворыць дзед. —
А побач з адрасам
 канверт.
Табе, Міколка,
 пішуць птушкі,
Каб ты зрабіў для іх
 кармушкі.

Уладзімір Мазго
СНЕГІРЫ

Грэюць лапкі снегіры
У рабінавай зары.

А каб ім было цяплей —
Клапачуся аб сталё.

Хлеба, зерня патрушу
І ласкава запрашу:

— Калі ласка,
Птушкі,
Да маёй кармушкі!..

Васіль Вітка СЯБРОЎКІ

Хто там грукае ў акно?
Гэта вы, сінічкі?
Я прачнулася даўно,
Запляля касічкі.

Вось надзену кажушок,
Выбегу на ганак,
З лесвіцы змяту сняжок,
Вынесу сняданак.

Тут халва і тваражок,
Скрылічак каўбаскі,
Цёплы з мясам піражок —
Ешце, калі ласка.

У абед, сінічкі, зноў
Прылятайце смела.
Ну, а мне — пара дамоў,
Я ж сама не ела.

Анатоль Вялюгін СНЕГІРЫ

Заснулі белыя палеткі.
Мароз загрузаў на двары.
Зірнеш з акна:
Нібыта кветкі,
На сніх вербах снегіры.

Алесь Бадак

НАВАГОДНІ КАРАГОД

Новы Год! Новы Год!
На палянцы карагод.
Тут прыгожыя лісічкі
Ў новых шубках і спаднічках.
Тут вавёркі, ваўчаняты
Разам радуюцца святу,
Каля ёлкі скачуць, кружаць.
Іх не спыніць нават сцюжа!
Вось і важныя сарокі
Тут пусціліся у скокі.
А малыя зайчаняткі
Ім запляскалі у ладкі.
Танцы, танцы аж да ночы.
Спаць ісці ніхто не хоча.
І сказала зайку ліска:
— Я жыву адгэтуль блізка.
Хочаш, будзем сябраваць?!
Ты прыходзь са мной гуляць!
Шэры воўк сказаў вавёрцы:
— У мяне ёсць сад на горцы.
Хочаш, яблыкаў хорошых
Прынясу табе я кошык?!
Вось дык свята — Новы Год!
Вось дык дзіўны карагод!
Як жа проста, лёгка ў ім
Падружыцца сёння ўсім!

Ніна Галіноўская

СКОРАГАВОРКА

Пачынаем пералік —
Студзень, люты, сакавік.
Гэта месяцы-браты.
Назвы іх запомні ты.

Ніна Галіноўская НА ЁЛКУ ЗАЙ ІДЗЕ

Ідзе па лесе зайка.
Святочна лес гудзе.
У лапках балалайка.
На ёлку Зай ідзе.
Бяжыць насустрач ліска:
— Дзень добры, зайка Зай.
Ідзеш далёка, блізка?
— За мной, ліса, спяшай.
На Казачнай паляне
Палац у сотні зор.
Там баль вялікі сёння.
Лясны спявае хор.
— Пайду надзену маску,
Ты, зайка, тут пастой.
— Лісчка, калі ласка,
Вазьмі гармонік свой.
Пад тэнар балалайкі,
Гармоніка басы
Танцуюць ліскі, зайкі
Ля ёлачкі-красы.

На горку кліча ён дзяцей
І беліць свет кругом.
Цэлы дзень ідзе,
А ног няма ў яго.

(ЛАНС)

Міхась Пазнякоў

Анато́ль Зека́ў

ГАНАРЛІВАЯ ЕЛАЧКА

Казка

Расла ў лесе маленькая Елачка. Стаяла асобна, бо занадта ганарлівая была.

Іншыя дрэвы і насамрэч зайздросцілі ёй. Асабліва восенню, калі з клёнаў, бярозак ды асінак ападала лістота. Як непрывабна выглядалі яны тады на фоне сваёй вечназялёнай сяброўкі!

Дрэвы любаваліся футрам Елачкі і ўлетку. Аднак тады яны і самі былі ў зялёных абновах, таму прыгажосць суседкі не так вабна кідалася ў вочы. Не тое што зімой, калі іншыя дрэвы стаялі распранутымі.

Прыкмеціў прыгажуню і чалавек, ад чаго тая яшчэ вышэй задзёрла нос.

Хіба ж ведала Елачка, што неўзабаве, якраз пад Новы год, чалавек завітае ў лес з сякерай і на яе месцы застанецца толькі прыцярушаны снегам пянёк. Сама ж Елачка пераселіцца ў гарадскую кватэру, дзе будзе стаяць, упрыгожаная рознакаляровымі шарыкамі і цацкамі, увешаная гірляндамі яркіх лямпачак-ліхтарыкаў.

Але доўжылася свята толькі два тыдні. Затым з Елачкі знялі ўсю аздабу, а саму вынеслі з кватэры. Дзе яна апынулася далей, ніхто не ведае.

А дрэўцы ў лесе растуць, як раслі і дагэтуль: з вясны да восені шумяць лістотай, а зіму сустракаюць непрывабна-распранутымі. Часам згадваюць сваю ганарлівую сяброўку, праўда, цяпер ужо без аніякай зайздрасці. Не заўсёды, аказваецца, прыгажосць — шчасце.

Генадзь Аўласенка

Вершы для абароны навагодніх касцюмаў

НАВАГОДНІ ВЕРШ ВАВЁРКІ

Я — прыгожая Вавёрка!
Ці пазналі вы мяне?
У мяне — дупло-каморка
На высокай на сасне.
Ды чамусьці сумна стала
У дупле адной сядзець.
Я да вас і завітала,
Каб на свята паглядзець!
Каб з вясёлым жартам-смехам,
Вашы гульні падтрымаць,
У Дзядулі прама з меха
Падарунак атрымаць!
Каля ёлкі з карагодам
Пахадзіць, патанцаваць...
І са святам, з Новым годам,
Вас усіх павіншаваць!

НАВАГОДНІ ВЕРШ ПІРАТА

Ну а я — марскі Пірат!
Але ж гэта маскарад!
Вы не бойцеся мяне —
Сёння я не на вайне!
Сёння я ўсіх вас люблю
І ў палон не захаплю.

Карагод вясёлы ваш
Не вазьму на абардаж.
Не глядзіце, што пірат...
Гэта ж проста маскарад!

НАВАГОДНІ ВЕРШ ВОЖЫКА

Я — малы калючы Вожык!
Я — зусім як ёлка!
Хоць не вельмі я прыгожы,
Але ёсць іголки!
Хоць зімой мне трэба спаць —
З вамі весялюся!
І жадаю сябраваць,
Вось і не калюся!

НАВАГОДНІ ВЕРШ РАМОНКА

Я — Рамонак, кветка лета!
Ды, нягледзячы на гэта,
Сёння я да вас прыйшоў,
Шмат сяброў сабе знайшоў
У прыгожай гэтай хаце,
На вясёлым гэтым свяце,
На цудоўным карнавале!
Мы спявалі, танцавалі,
Мы вадзілі карагод,
Сустрэкалі Новы год!
Сам Дзядуленька Мароз
Падарункі нам прынёс.
Разам з намі ён спяваў
І падарункі раздаваў.

І таму надзею маю,
Што цукеркі атрымаю.
Так, Дзядуленька Мароз?
Нездарма ж я ўзімку рос!

НАВАГОДНІ ВЕРШ КАТА Ў БОТАХ

Дзеці, вы мяне пазналі?
Казку вы маю чыталі?
Я — вядомы Кот у ботах!
Я прыйшоў да вас з ахвотай
Каля ёлкі карагод
Павадзіць пад Новы год!
Ад маркіза Карабаса
Прывітанне вам прынёс...
А за гэта мне цукерак
Дай, Дзядуленька Мароз!

НАВАГОДНІ ВЕРШ ЛІСІЦЫ

Я — лісіца!
Я — хітрыца!
Я — лясная чараўніца!
Да каго ні падыду,
Вакол кіпця абвяду!
Абвяду, абвяду!
Завяду яго ў бяду!
Я — лісіца!
Я — хітрыца!
Сам мядзведзь мяне баіцца!

Я хітрэй за ўсіх звяроў:
За ваўкоў і за тхароў,
За вавёрак,
За баброў...
За саміх цароў-зуброў!
Вось я якая!

НАВАГОДНІ ВЕРШ ЗАЙЦА

Зайцы хатаў не будуюць,
Але ўзімку не бядуюць!
Хат у іх багата —
Кожны куст як хата!
Там, у снезе, спім ад рання
Аж да самага змяркання.
Потым зробім для парадку
Невялікую зарадку,
Пагрызём крыху кары,
Пакатаемся з гары...
Каля ёлкі навагодняй
Павітаем год стары...
Ну, а потым з Новым годам
Павіншуем вас, сябры!

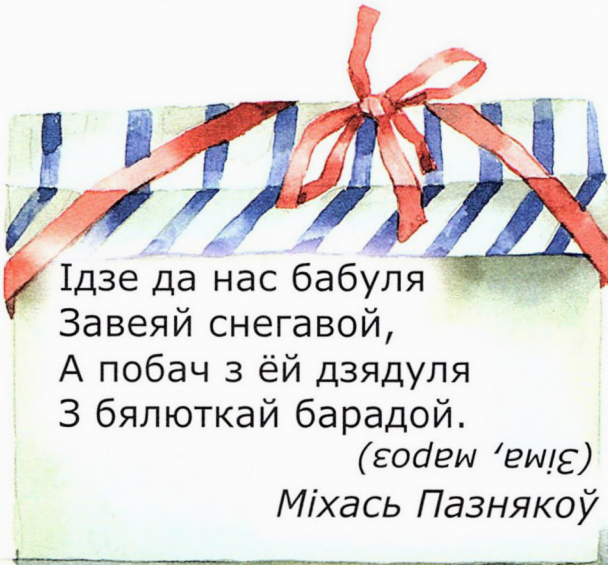
Мікола Чарняўскі ЁЛКА-ВЯСЁЛКА

Завітала ў гасці ёлка
З намі Новы год спаткаць.
Ззяе ёлка,
Як вясёлка,
Рада пець і танцаваць.

Скача з намі зухавата,
Сыпле жарты Дзед Мароз,
Са Снягуркаю на свята
Падарункі ён прынёс.

Вочы весняцца ў Снягуркі,
Добра ўсім каля яе.
Нам Снягурка падарункі,
Як усмешкі, раздае.

Што за дзіва — наша ёлка!
Што за свята — Новы год!
Ззяе ёлка,
Як вясёлка,
З намі водзіць карагод.

Ідзе да нас бабуля
Завей снегавай,
А побач з ёй дзядуля
З бялюткай барадой.

(зодар 'вміс)

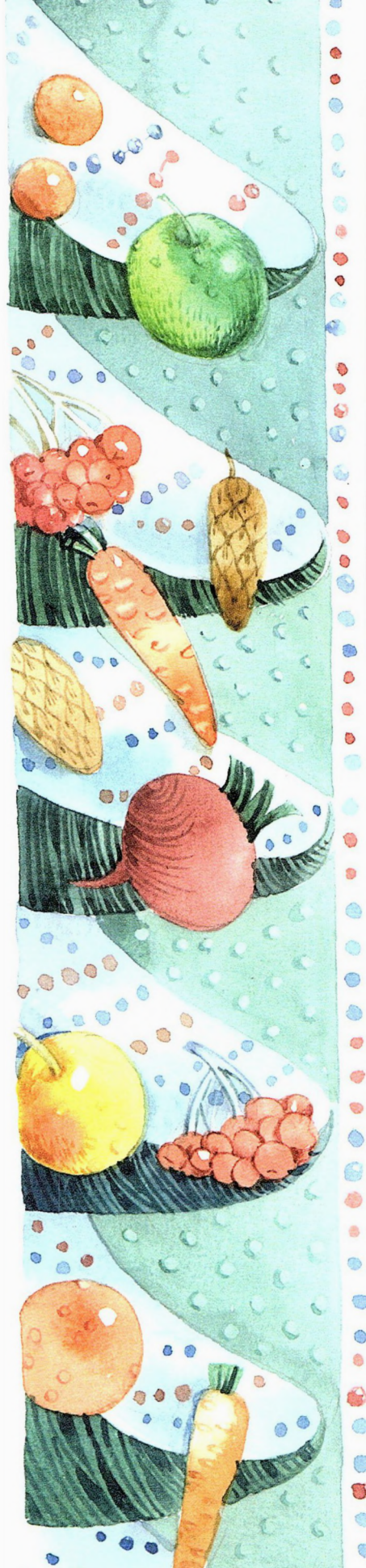
Міхась Пазнякоў

Рыгор Барадулін

КАЖУХ

Дзед Мароз
Прыйшоў да нас
— Добры дзень!
Якраз у час.
Ледзьве пераводзіць дух:
— Дужа душны
Мой кажух, —
Дзед з усмешкаю гаворыць,
Падарункі шчодро дорыць.

— Дай, — кажу, —
Кажух казе,
Белай холадна ў лазе.
Паглядзі, дрыжыць каза,
Быццам на шчацэ сляза
Ці ільдзінка ў барадзе.
Дзед і запытаўся:
— Дзе
Тая белая каза
І азяблая лаза?
Сам па гурбах
Шлях прамераў.
Глянуў я —
Ані куста,
Ні казінага хваста
Не відаць.
Накрыў кажух
І казу ў лазе,
І луг.

Максім Танк

СНЯЖЫНКІ

— Мая сняжынка!

— Мая сняжынка! —

Крычаць-спрачаюцца дзве Ірынкі,
Сняжынкі ловячы, якія

Лятуць, як матылькі жывыя.

Пайшлі да зайчыка дзве Ірынкі,
Каб рассудзіў ён: чые сняжынкі?

А зайчык кажа: — Ну, пакажыце,
Хутчэй далонькі свае раскрыйце!

Раскрылі. Дзівяцца дзве Ірынкі:
Куды падзеліся іх сняжынкі?

Ніна Галіноўская

З ГОРКІ

Дзеці шумлівыя.

Санкі імклівыя.

Горка крутая.

Ветрык лятае:

Санкі дагоніць —

Твар пачырвоніць.

Дзеці, як макі,

Ў куртачках яркіх.

Злева і справа —

Санак саставы,

А паравоз —

Працавіты мароз.

Мастак ён, будаўнік,
Зімой відаць яго работа.

Кладзе дарогі напрамкі
І праз раку, і праз балота.

(ёдзе)

Міхась Пазнякоў

Народныя прыкметы

Зімой лес шуміць — на адлігу.
Шмат снегу на галінках — мала будзе ў лесе
грыбоў і ягад.

Данута Бічэль-Загнетава

МАЕ КАНЬКІ

Адзяю хутчэй канькі
І да рэчкі — нацянькі.
Там празрысты звонкі лёд,
Там вясёлы карагод.
Я размахваю рукамі,
Я пабліскваю канькамі.

Быццам вецер,
Разганюся,
Закручуся,
Развярнуся.
Лёд іскрыцца, звоніць.
Хто мяне дагоніць?

Алесь Ставер

ЗІМА

Сыплецца мяккі,
пушысты сняжок.
Белаю коўдрай накрыўся
лужок.
Лес нерухома стаіць за сялом.
Рэчка замоўкла
пад тоўстым ільдом.

Птушкам
знайсці зараз ежу цяжэй.
Дзеці!
Змайструем кармушкі хутчэй!
Зерне насыплем —
хай птушкі дзяўбуць.
Песню ўдзячную нам
прапяюць.

Дрымучы лес
На шкле парос —
Намаляваў яго ...
(Мраз)
Нічыпар Парукаў

Авар'ян Дзеружынскі СНЯЖЫНКІ

Закружыліся
Сняжынкі
Нізка, нізка
Над зямлёй.
Ціха лётаюць
Пушынкі
Незлічонай
Чарадой.
Быццам тыя
Матылёчкі,
Весьляцца
Нездарма —
Адамкнула ўсе замочкі
Ў небе ім
Сама зіма.

Чырванеюць шчокі, нос.
Іх фарбуе нам

(слова)
Міхась Пазнякоў

Ніл Гілевіч ЁЛКА

Сёння з лесу Дзед Мароз
Ёлку ў школу нам прынёс.
Тут і воўк, і мядзведзь
Паварочваецца ледзь,
Тут і зайка касавокі
Неадступна пры лісе.
А як кот пайшоў у скокі —
Аж у ладкі білі ўсе:
— Вось дык лоўкасець у ката —
Проста глянуць любата!
А на ёлцы — цацак, цацак!
Ззяюць іскры інею,
І шары на ёй зіхцяцца
Белыя і сінія.

Міхась Сазончык

ЗІМНІ КРОС

Паспрыяй хутчэй, мароз:
Нам патрэбен зімні крос.
Дык няхай завеі
Нам лыжню навеюць!

Нас, спартсменаў юных, шмат,
Выйдзем дружна з цёплых хат
Мы з жаданнем цвёрдым —
Штурмаваць рэкорды.

Соф'я Шах

ЗІМОВЫЯ КАНІКУЛЫ

Канікулы чарговыя —
канікулы зімовыя
са свята навагодняга
адлік свой павялі.
Пляцоўкі нас дваровыя
сустрэць ужо гатовыя, —
канькі мы, лыжы з санкамі
дасталі, набылі.
Цяпер бы снегу шчыльнага
ды лёду ажно сіняга,
каб мы сабе ў бадзёрасці
даць волю ўжо маглі...

Іван Муравейка **АДМАРОЗІЎ ЛАПКІ**

Коцік басаногі
Па сняжку гуляў,
Адмарозіў лапкі
І заплакаў: — Мяў...
Што за дзіва гэта?
Трэба бегчы ў дом:
Снег такі халодны,
А пячэ агнём...

Анатоль Зэкаў **ДЗЕ ЗІМУЕ РУЧАЁК?**

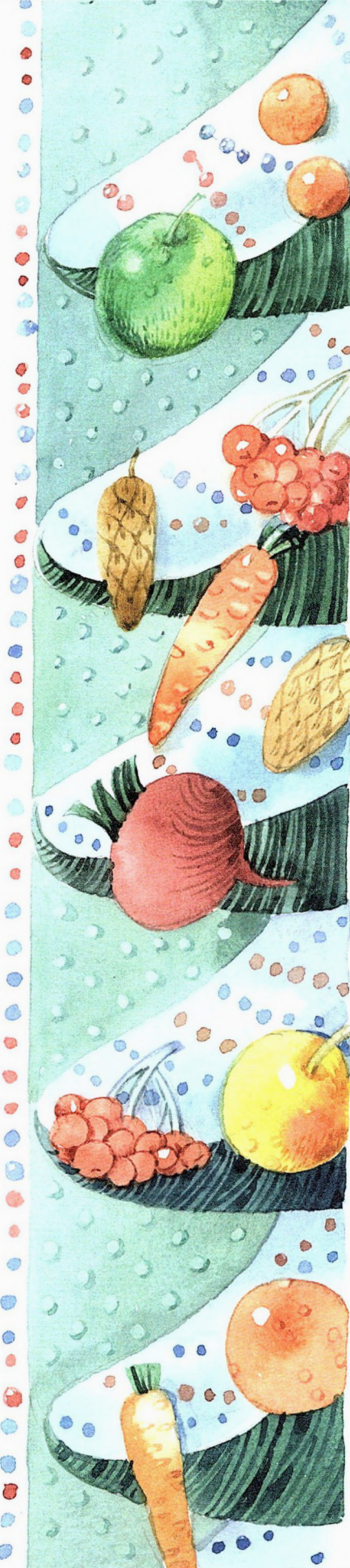
А я знаю,
А я знаю
Назубок,
Нібыта ўрок,
Адкуль ціха выбягае
Непаседа-ручаёк.

Пагадзіцеся са мной —
Трэба знаць усім пра гэта:
З гурбы снежнае — вясной,
З неба — восенню і летам.

Каб запомніць,
Паўтарыце
Намі пройдзены урок.

А цяпер мне адкажыце,
Дзе зімуе ручаёк.

Мікола Чарняўскі ЛІСА-КАЛЯДОЎШЧЫЦА

Казка

Ноч не спалася Лісе —
Есці ўсё хацела.
А кладоўка пакрысе
Раптам апусцела.

— Што мне бегаць, мышкаваць?
Лепш пайду калядаваць
Без Ваўка:
Такі кумок,
Каб пасля ўсё не звалок.
Мне адной пры калядзе,
Што збяру, —
Перападзе!

Маску хуценька зрабіла,
Каб казою выглядаць,
Рогі з сучча начапіла:
Хто пад маскай —
Не пазнаць.
Бо Лісу-зладзейку ў вёсцы
Зналі не па пагалосцы.

Адшукала кажушок,
Зношаны, казіны,
Узяла кіёк,
Мяшок
Аж на дзве карзіны.
І — да першага двара,
Да гаспадара.

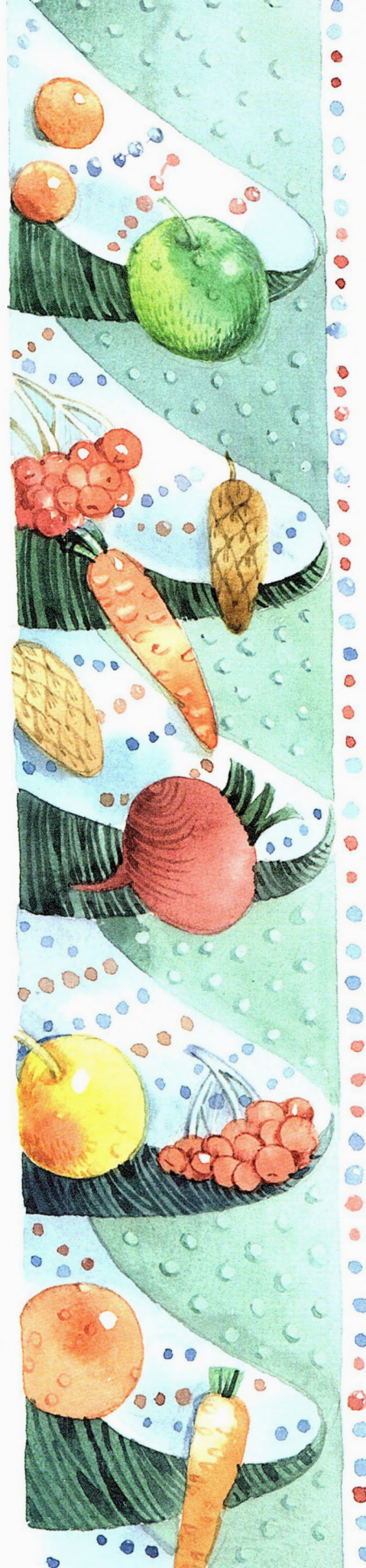
— Го-го-го, я — каза,
Го-го-го — шэрая!

Хто сказаў, што каза
Не вячэрае?
Гаспадар, зрабі мне ласку,
Дай ці сала, ці каўбаску.
А я гэту каўбасу
За тры горкі панясу,
Да лясной паветкі,
Там чакаюць дзеткі,
Казляняткі родныя,
Як і я,
Гаротныя!

Гаспадар зірнуў з усмешкай:
— Дзе, якой блукала сцежкай?
Чуць не чуў,
Што так прыспела,
Каб каза каўбасы ела.
Сена маю, муражок,
Падстаўляй, каза, мяшок...

З хаты выбегла Ліса —
Толькі ў думках каўбаса.
Да суседняга двара
Падышла, спеў завяла:

— Го-го-го, я — каза,
Го-го-го — шэрая!
Хто сказаў, што каза
Не вячэрае?
Гаспадарык-гаспадар,
Маеш дзетак —
Божы дар.
Пакладзі ў мяшок паўкуркі —
Пагуляю з дзецьмі ў жмуркі.
А падорыш каўбасу —
Запляту малой касу.
Потым гэту каўбасу
За тры горкі панясу,

Да лясной паветкі,
Там чакаюць дзеткі,
Казляняткі родныя,
Як і я,
Гаротныя!

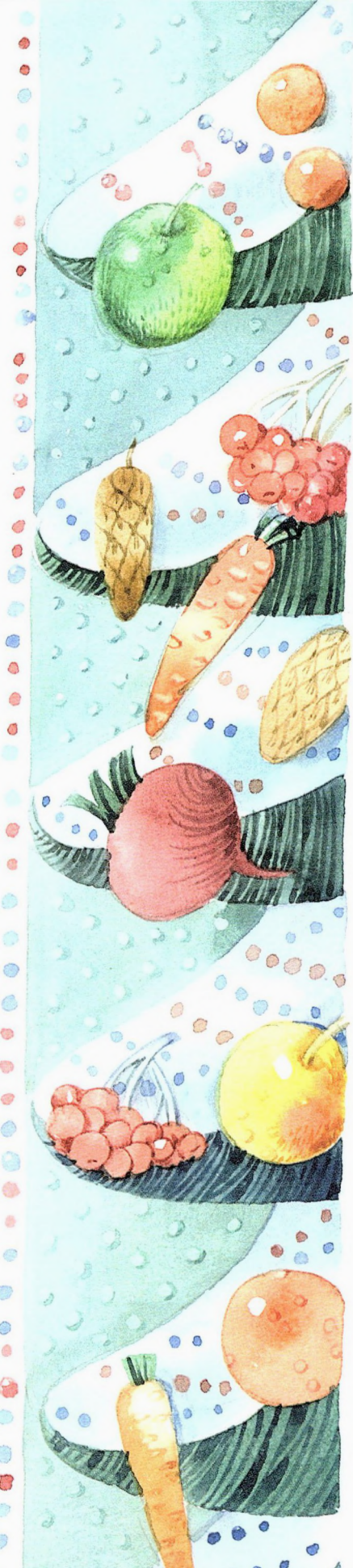
Гаспадар зірнуў з хітрынкай:
Ты з мяшком,
А не з карзінкай?
Чуць не чуў,
Што так прыспела,
Каб каза ды курку ела.
Канюшыны ёсць стажок,
Наскубі сабе ў мяшок...

З хаты Ліска вылятае —
Толькі ў марах курка тая!
І — да трэцяга двара,
Да яго гаспадара:

— Го-го-го, я — каза,
Го-го-го — шэрая!
Хто сказаў, што каза
Не вячэрае?
Каб вялося ўсё ў аборы,
Прынясі кумпак з каморы.
Будзе і за ласку,
Як дасі каўбаску.
Нават студню міску —
Дзеткам на аблізку.
Будзе не ў нагрузку,
Як дасі мне гуску.
Прынясеш смятанку —
Спяю ўнуку
Калыханку,
Будзе спаць пасля да ранку!

Гаспадар зірнуў з развагай:
Што ж адна ты, бедалага?

Дзе ж твой кум,
Напарнік твой?
Што матляеш галавой?
Чуць не чуў,
Што так прыспела,
Каб каза ды скорам ела.
Ёсць у склепе качанок,
Можа, кінуць у мяшок?
А чаму ў цябе, казы,
Гэткі ж хвост,
Як і ў лісы?
Ды і голас не казіны,
А ліслівы,
Як лісіны.
Можа, нам Барбос падкажа?
На лісу ён злы за кражу:
Звалакла гуся з-пад носа.
Я ж не пахваліў Барбоса...
Ды не бойся,
Не трымці,
Пакаштуй маёй куцці.
Як-ніяк, усё ж Каляды,
А ў Каляды —
Госцю рады!
Гэй, Барбос,
Цю-цю, цю-цю,
Прынясі хутчэй куццю!

Дзе ўжо тут куцця ды куры!
Не застацца б хоць без шкуры!
Сіганула Ліска —
Да нары не блізка!
У нары шукала косці,
Пышны хвост кусала ў злосці:
З-за цябе, паганы хвост,
У мяне —
Калядны пост!

Кацярына Хадасевіч-Лісавая СВЯТА

Пазбіраліся ў бары
Птушкі ўсе і ўсе звяры.
Вырашаў лясны народ,
Як сустрэць ім Новы год.

Падказаў алень рагаты:
«Трэба стол накрыць багаты!
Кожны хай нясе ласункі —
Вось і будуць пачастункі!

І сарока сакатала,
Свае думкі выкладала:
«Я магу для весялосці
Навагодняе спець штосьці!»

Не ўтрымаўся зайчык з краю:
«Я танцорам падыграю,
У мяне ёсць медны збан —
Будзе добры барабан».

Разам Новы год сустрэлі:
Частаваліся, і пелі,
І вадзілі карагод —
Будуць помніць Новы год.

Заслалі поле, луг, сцяжынкі
Серабрыстыя ...

(ІЖНІЯЖВНЭ)

Міхась Пазнякоў

Кастусь Кірэенка

НА САНКАХ

Які сягоння
коўзкі снег!
Як лёгка
з ветрам дужацца!
Нішто не спыніць
санак бег,
хоць і галовы кружацца...

Няхай сняжынкі ў вочы б'юць
і маразы
сярдуюцца! —
А санкі полазам пяюць,
і холаду
не чуецца...

Імчым з гары,
Ляцім з гары.
З дарогі, гурбы снежня!
Уся зямля
для дзетвары
у гэты дзень бязмежная!..

Якуб Колас

МЯЦЕЛІЦА

Нізка звiслi над зямлёю
Хмары снегавыя.
Свiшча вецер за сцяною,
У комiне вые.

Пятрусь Броўка

ЗІМА

Ой, зiма,
Зiма,
Зiма!
Весялей цябе
Няма!
Горка,
Санкi!
Гоман,
Смех.
Сiнi вечар,
Белы снег.
Усе дзецi
На каньках.
Колькi радасцi
Ў вачах!

Што за беленькая мушка
Апусцiлася на вушка,
Ледзь чутно паказытала,
Штосьцi вушку пашаптала —
I праз мiг яе не стала?
Тыцнуў пальчыкам туды —
Толькi кропелька вады.

(сжнiяжвнс)

Уладзiмiр Мацвеенка

Соф'я Шах

СНЕЖАНЬ

Кароткія дні і доўгія ночы.
А снег жа ані
ляжаць шчэ не хоча.
То ўсцэле палі,
то следам растане...
Чакаем, калі
год Новы настане!

СТУДЗЕНЬ

Студзіць далі, шыры, глыбі
моцны студзеньскі мароз,
нават зорчата на шыбы
свой сцюдзёны ўзор нанёс.
Застудзіў ваколле сцюжай,
зноў сабой пачаўшы год.
Дзе азёры, рэкі, лужы —
там цяпер ссінены лёд.

ЛЮТЫ

Скаваць спрабуе хватка дол.
То залютуе ён вакол,
то супакоіцца парой,
але не мірны той спакой.
І зноў віхуры злыя шле,
і ўсё жывое зноўку тне.
Найменшы з месяцаў, аднак, —
таму й злуецца, можа, так.

Паўлюк Прануза

ЦІ ГАТОВЫ ДА ЗІМОЎКІ?

Вецер вестку ў лес прынёс:
— Хутка затрашчыць мароз.
Птушак запытаў, звяроў,
Да зімы хто як гатоў.
У няўседлівай вавёрка
У дупле арэхаў горкі,
Сушаных грыбоў нямала —
Восенню нарыхтавала.
Вожык закапаўся ў лісце,
Да вясны яму не выйсці.
А дубы ўсе для дзікоў
Панатрэслі жалудоў.
Не бядуе мішка-лежань,
Што завее снегам снежань,
Ён да самае вясны
Будзе сніць спакойна сны.
— Ці гатовы да зімоўкі? —
Запытаўся вецер воўка.
— У-у-у, — пачуў адказ. —
А навошта мне запас?
Не патрэбны мне бярлогі,
Бо мяне пракормяць ногі.
Снегірам, шчыглам, сініцам
У бары ўжо не сядзіцца.
Паляцелі да людзей,
Дзе цяплей і весялей.

Мікола Маляўка ПУСТЫЯ КАРМУШКІ

У школьным садзе дзеці
Павесілі кармушкі,
Каб у мароз і вецер
Не галадалі птушкі.

Нацешыліся ўволю
Каля кармушак-хатак,
Не крышаць хлеба болей,
Не сыплюць і зярнятак.

Відаць, заняты вельмі,
Забыліся пра птушак,
І замяла завея
Сцяжынкi да кармушак.

Сняжынкi сыпле неба
На дошкі — столік гладкі,
Ды снег — не крошкі хлеба,
Не смачныя зярняткі.

І аблятаюць птушкі
І сады, і хаткі тыя:
Не радуюць кармушкі,
Калі яны пустыя.

Ніна Галіноўская НА КАНЬКАХ

Едзе певень на каньках.
Разагнаўся — проста жах.
Ён праехаў увесь лёд
І з разгону — скок на плот.
Заспяваў: «Ку-ка-рэ-ку,
Заўтра можна на ра-ку-у!»

Расце ён зімою
Уніз галавою,
Камлём дагары,
І расце да пары:
Як стане грэць сонца —
Ён плача бясконца,
І ўвесь прападае.
Падумайце самі:
Мо хто адгадае?

(твёўўў)
Ніл Гілевiч

Анатоль Зэкаў

НЕПАСЛУХМЯНЫЯ САНКІ

Санкі
Самі
Захацелі
Збегчы крута
З горкі.
Ў адзін бок
Яны ляцелі,
У другі —
Ягорка.

Данута Бічэль-Загнетава

КУРАПАТКА

Снег кругом. А ў курапаткі —
А ні норкі, а ні хаткі.
— Што паесці? Дзе паспаткі?
Мерзнуць лапкі ў курапаткі.
За кустамі вельмі блізка
Ходзяць страшны воўк і ліска.
Зерне б выдзеўбла з былінкі,
Ды каршун глядзіць з асінкі.
З клёну вырвала б пупышку —
Совы тояцца ў зацішку.
Шуць пад снег яна крадком —
Спіць з галодным жыватком.
Раніцой на прыгуменні
Ты сыпні ёй крошак жменю.

Прыказкі

Студзень — году пачатак, а зіме — сярэдзіна.

Уладзімір Мацвеенка

АКСАНКІНЫ САНКІ

У Аксанкі санкі,
Санкі-забаўлянкі.
За бугром
Крутая горка,
Там —
Сябрук яе Рыгорка.
У яго высокі клас
Па пракладцы
Лыжных трас.
Сёння стала
Ўсім вядома,
Што сядзіць
Аксана дома.
Хворай
Не да горкі
І не да Рыгоркі.
Уздыхаюць санкі:
— Сумна без Аксанкі.

Эдзі Агняцвет

ТАБЕ ЖАДАЮ

Яшчэ вясна адпачывае,
Пад снегам дрэмле крыгаход.
Святло па хвілях прыбывае —
Прыйшоў на працу Новы год.

Адкрыў ён звонкае надвор'е,
Прасторы — лыжам і канькам,
Усё — на добрае здароўе
Дзяўчынкам нашым, хлапчукам.

Расці і радуй, дружа мілы,
Бацькоў, настаўнікаў, сяброў.
Жадаю розуму і сілы
Табе для будучых гадоў!

Любі аддана, шчодро, шчыра
Зямлю, дзе прадзеда жылі.
Будзь чалавекам дружбы, міру
Для ўсіх куткоў, краёў зямлі!..

Генадзь Аўласенка

ХТО ЯК ЗІМУЕ

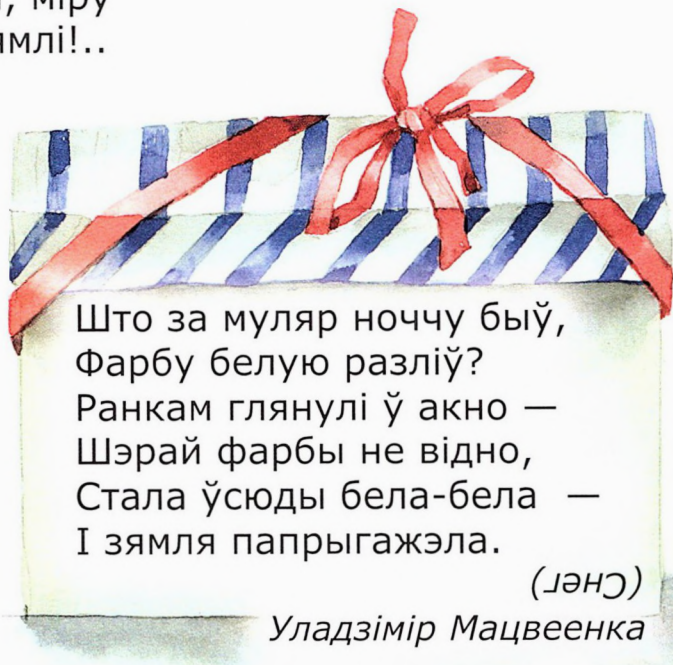
Зайцы хаты не будуюць,
Але ўзімку не бядуюць.
Хат у іх багата —
Кожны куст як хата.

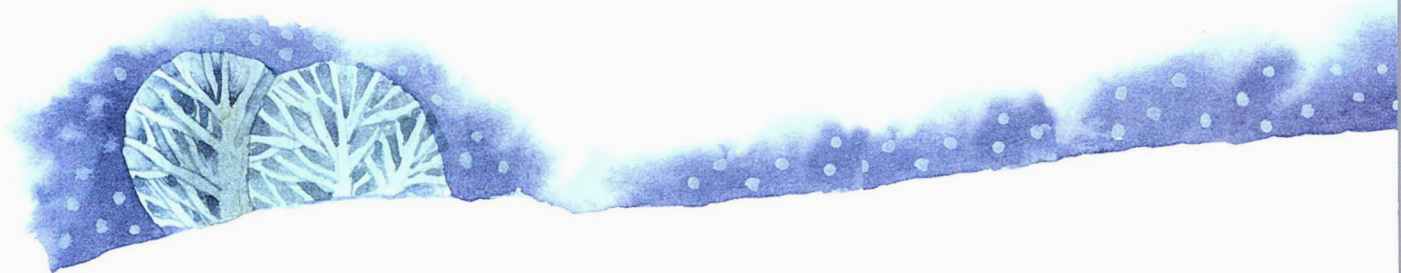
Цецярук не мае рук.
Як тут будаваці?
Спіць у снезе цецярук,
Нібы ў цёплай хаце.

Што за муляр ноччу быў,
Фарбу белую разліў?
Ранкам глянулі ў акно —
Шэрай фарбы не відно,
Стала ўсюды бела-бела —
І зямля папрыгажэла.

(гэнс)

Уладзімір Мацвеенка

Генадзь Аўласенка
ЧАМУ МЯДЗВЕДЗЬ ЗІМОЙ У БЯРЛОЗЕ
СПІЦЬ

Казка

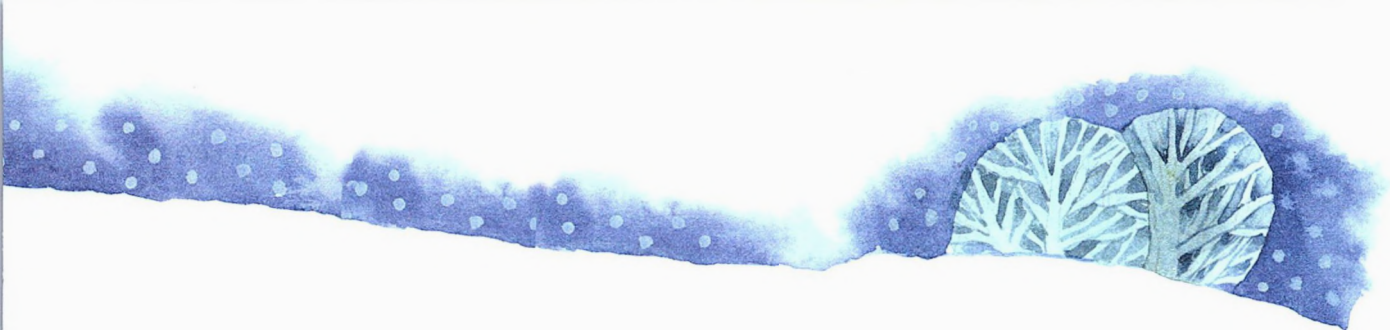
Усе вы, дзеці, ведаеце мядзведзя. І тое, што ён зімой у бярлозе спіць. А ці ведаеце, чаму? Калі не, тады паслухайце казку.

Быў на нашай зямлі калісьці такі час (казачны, вядома), калі зімы наогул не было. І вясны не было, і восені таксама не існавала. Адно толькі лета цёплае тады на зямлі нашай беларускай заўжды панавала.

І ўсім жыхарам лясным бесклапотна ў той казачны час жылося, у тым сэнсе, што ні голад, ні холад ім тады быў невядомы. І доўга гэта працягвалася, але аднойчы ўсё ў іх жыцці перамянілася...

А адбылося гэта таму, што спадарыня Зіма, якая раней толькі на Поўначы ўладу сваю мела, вырашыла і ў нашы мясціны наведацца, і кожны год па некалькі месяцаў тут уладарыць. А каб жыхары лясныя да новых умоў прыстасавацца змаглі — паслала яна да іх халодны вецер з паведамленнем. І абвясціў ён усім лясным жыхарам, звярам і птушкам, што хутка да іх халодная Зіма ў госці завітае і што даецца ім тры восеньскія месяцы, каб да яе добра падрыхтавацца.

Пагаравалі звяры і птушкі, але нічога не зробіш — трэба да зімы рыхтавацца. І пачалі яны рыхтавацца, кожны па-свойму...

Адзін толькі Мядзведзь працягваў бесклапотна па лесе швэндацца. Дакладней, ён і хацеў бы таксама хоць неяк да зімовых халадоў падрыхтавацца, ды толькі не ведаў, як гэта лепш зрабіць і з чаго пачаць. І вырашыў тады Мядзведзь схітрыць: за астатнімі ляснымі жыхарамі паназіраць, як што яны будуць рабіць...

«Пагляджу, што яны рабіць будуць, — думае касалапы, — і я гэтак жа зраблю! А пакуль не буду галаву сабе тлуміць!»

А час ідзе, дні ўсё карацейшымі становяцца, лістота на дрэвах ужо жаўцець пачала. Зразумеў Мядзведзь, што зімовыя халады не за гарамі, што трэба і яму свой план у дзеянне прыводзіць...

І пашкандыбаў Мядзведзь па лесе. Ідзе, глядзіць: Дрозд на галінцы крушыны сядзіць, ягады яе спелыя па адной дзяўбе.

— Ну што, Дрозд? — пытаецца Мядзведзь у птушкі. — Раскажы мне, як ты да зімы халоднай рыхтуешся?

— А ніяк! — кажа Дрозд. — Ёсць у нас, птушак, крылы... Паляцім мы на гэты перыяд зімовы ў цёплыя краіны. А потым назад прыляцім, калі да нас зноў цяпло вернецца.

Задумаўся Мядзведзь, замаркоціўся нават крыху, бо крылаў у яго не было. Затым глядзіць: Дзяцел непадалёк на сасну сеў.

— А вось я, — кажа Дзяцел, — хоць крылы і маю, а нікуды не палячу! Тут зімаваць застануся!

— А як? — пытаецца ўзрадавана Мядзведзь. — Можа, і я гэтак жа перазімаваць змагу?

— Буду кузурак розных пад карой шукаць, — тлумачыць Мядзведзю Дзяцел. — Шышкі яловыя церабіць, насенне адтуль выцягваць. Калі зможаш так — разам будзем зімаваць!

Уздыхнуў Мядзведзь і нічога Дзятлу не адказаў. Далей сабе па лесе пашкандыбаў, іншых лясных жыхароў пытацца.

Вавёрку на дрэве заўважыў, спыніўся. «Трэба, — думае, — у яе запытацца. Крылаў яна не мае, значыць, неяк тут зімаваць збіраецца».

Запытаўся, а Вавёрка яму адказвае:

— А я на зіму прыпасаў сабе нарыхтавала: грыбоў насушыла, арэхаў назбірала. А ты, Мядзведзь, шмат прыпасаў сабе на зіму зрабіў?

Нічога не адказаў Вавёрцы Мядзведзь, уздыхнуў толькі і далей падаўся. А насустрач яму Заяц бяжыць.

— А ну стой, касы! — крычыць Мядзведзь. — Раскажы мне, як ты да зімы халоднай рыхтуешся!

— А што да яе рыхтавацца! — адказвае яму Заяц. — Футра цёплае белае я ўжо сабе падрыхтаваў, так што не змерзну. І не заўважыць мяне ніхто на белым снезе.

— А есці ты што будзеш? — пытаецца Мядзведзь.

— Кару асінавую, — кажа Заяц. — Яна смачная. Паспрабуй, можа, спадабаецца.

Пагрыз Мядзведзь кары асінавай, скрывіўся і пачаў плявацца. Пляваўся, пляваўся, а калі скончыў, бачыць — Зайца і след прастыў, а замест яго Лісіца-хітрыца непадалёк сядзіць, на касалапага пазірае.

— Не слухай ты Зайца! — кажа. — Хіба ён табе што добрае параіць!

— А ты параіш? — пытаецца Мядзведзь. — Чым ты сама зімой харчавацца будзеш?

— Мышэй буду пад снегам шукаць, — кажа Лісіца. — Можа, калі зайца злаўлю ці курапатку. Так што калі хочаш за мышамі паляваць навучыцца — дык я цябе навучу...

— Ды што мне твае мышы! — крычыць з распаччу Мядзведзь. — Хіба ж я мышамі наемся! Вось я зараз цябе саму з'ем за такую парадку!

Кінуўся ён да Лісіцы, але дзе там касалапаму за ёй угнацца. Уздыхнуў ён і далей па лесе пашыбаваў.

Глядзіць, а Барсук пад абрывамаў нару сабе рые. Падышоў да яго Мядзведзь.

— Ты што гэта робіш? — пытаецца.

— Ды вось, — кажа Барсук, — выкапаю сабе нару і буду ў ёй спаць да наступнага лета. Пакуль спіш — час хутка ідзе!

— Вось гэта па мне! — узрадаваўся Мядзведзь. — І я сабе нару такую ж зраблю і ў ёй зіму халодную перачакаю!

— Тады часу не губляй! — раіць яму Барсук. — Зараз жа прымайся за працу!

Але Мядзведзь толькі лапай махнуў. Паспею, маўляў, куды спяшацца! Далёка яшчэ зіма!

Але выйшла, што Зіма не так і далёка аказалася. Задзьмулі над лесам вятры халодныя, паўночныя, апошнюю лістоту з дрэў паабтрасалі. А потым і першыя сняжынкі над лесам закружыліся...

«Усё, хопіць чакаць! — вырашыў Мядзведзь. — Прыйшоў час і мне нару сабе рыхтаваць!»

Пачаў ён зямлю капаць, але не выходзіць гэтая справа ў касалапага. Не атрымліваецца ў яго нічога, ды і зямля ўжо занадта цвёрдай зрабілася... Не капаецца нара, і ўсё тут!

«Пайду лепш Барсука з нары выганю, — думае Мядзведзь. — Ён сабе яшчэ адну выкапаць паспее, а ў мяне ўжо гатовая будзе!»

Пабег ён да Барсуковай нары, паспрабаваў у яе неяк праціснуцца, але так і не змог гэтага зрабіць — вузкая вельмі. Пачаў ён Барсука клікаць, каб той дапамог яму самому нару выкапаць — ды так і не даклікаўся...

А ў лесе ўсё халадней і халадней робіцца! Вось-вось спадарыня Зіма ў лес завітае! І ўсе лясныя жыхары да яе, хто як, але ўсё ж падрыхтаваліся... Адзін мядзведзь па лесе восеньскім блытаецца, і што яму рабіць — не ведае. І халадна яму, і есці хочацца, а сапраўдныя халады яшчэ і не надышлі нават...

Нарэшце зусім касалапы з сіл выбіўся, залез пад нейкую карчажыну, лёг там...

«Адпачну трошкі, — думае, — а потым далей пайду».

Задрамаў Мядзведзь пад карчажынай, а ноччу раптам снег моцны паваліў. Усю ноч ішоў, заваліў карчажыну з усіх

бакоў. А Мядзведзь таго не ведае, толькі адчувае ў сне, што цёпла яму стала, ды так цёпла, што нават прачынацца не хочацца. Так і праспаў касалапы ўвесь доўгі зімовы час пад карчажынай гэтай...

А потым Зіма зноў на Поўнач падалася. Прыйшла ў лес Вясна, снег растапіла, мокра стала Мядзведзю, няўтульна...

Прачнуўся ён, спахапіўся, выбраўся з-пад карчажыны. Азіраецца вакол і ўцяміць нічога не можа! А потым зразумеў, што праспаў ён пад карчажынай усю зіму.

Вось так карчажына самай першай бярогай для Мядзведзя і аказалася. І з таго самага часу ўсё мядзведзі гэтак зімуюць: хто пад карчажынай, хто пад вываратнем яловым, хто пад ламаччам... Галоўнае, каб снег зверху быў — ён хоць і халодны, але пад ім цёпла.

Не верыце? Тады спытайцеся ў мядзведзя.

Рыгор Барадулін
СНЕГАЎ СМЕХ

Снег вясёлы,
Малады
Засмяяўся смела,
Аж прыціхлі халады,
Неба пацяплела,
Шчыра так
Смяяўся снег,
Што згубіў
Свой белы смех.
А згубіўшы смех свой,
Снег
Даганяць
Яго пабег.
Даганяць свой смех
Яму
Давядзецца ўсю зіму.
Будзе бегчы,
Не прыстане,
Аж пакуль
Вясной растане.

Расціслаў Бензярук

ЛЮТЫ І ДЗЕЦІ

Напужаць надумаў Люты,
На двары сустрэўшы дзетак.
Грозна дзьмухнуў:
— Ці абуты:
Ці вы ў цёплае адзеты?..
Не спалохаліся дзеці:
— Паглядзі, як сонца свеціць!
Кроплі будзяць цішыню,
Клічуць цёплую вясну.
Дзе вясна? —
Уздрыгнуў Люты.
Я ж, здаецца, не абуты?..

Адшукалі дзеці боты
Нешавецкае работы.
Ён абуўся і пабег,
А за ім — мароз і снег.

Ніна Галіноўская **АДКАЖЫ, СІНІЧКА**

— Адкажы, сінічка, —
Запытала Таня.
— Ты чаму, сінічка,
У такім убранны?
— А таму, што ўзімку
Ні травы, ні кветак.
Сяду на галінку —
Зацвіце, як летам.

Міхась Пазнякоў
СНЕЖНЫ ГОРАД

Мы будзем снежны горад
І працуем цэлы дзень,
На работу нашу сора
Будзе любя паглядзець.

Тут дамы, і сад, і школа,
Магазіны і завод,
Паркі выраслі наўкола...
І яшчэ ў нас шмат турбот.

Заўтра горад дабудуем,
А каб ноччу снегавай
Завіруха не задзьмула —
Снегавік стаіць з мятлой.

Навагодняй дзіўнай ёлкай
Упрыгожым горад мы.
З нашай добрай загартоўкай
Не баімся мы зімы.

На цэнтральнай нашай вулцы
Узвядзём палац ураз —
Спадабаецца Снягурцы,
Дзед Мароз пахваліць нас.

Будзе свята тут шыкоўным,
Будзе звонкім карагод.
І настрой ва ўсіх — цудоўны,
І шчаслівы — Новы год.

Янка Галубовіч

ЦЕЦЕРУКІ Ё СНЕЗЕ

Апавяданне

У Міхаські зімовыя канікулы. У суботу яны з мамай сабралі невялікі чамаданчык і паехалі ў Парэчча. У госці да дзеда Ігнася і бабы Алены.

Раніцаю прачнуўся хлопчык, а дзед Ігнась ужо ў сваё лясніцтва збіраецца. Міхаська папрасіўся, каб узяў яго з сабою.

— Добра, унучак, — пагадзіўся дзед. — Толькі валёначкі абуй і рукавічкі цёплыя не забудзь прыхапіць.

Лясніцтва ад вёскі недалёка, вярсты за тры. Мінулі вёску і рушылі шырокай лясной дарогаю, уезджанай санямі. Міхаська наперадзе ідзе, дзед — ззаду. Снег, добра схоплены пасля ночы марозікам, рыпіць пад нагамі, як крухмал.

— Міхаська, пастой! — прыпыніўся раптам дзед Ігнась. — Чуеш?

Міхаська прыслухаўся — і пачуў, як пад снегам нешта глуха зашархацела. Дзед Ігнась сышоў з дарогі, падняў сухі арэхавы кій і асцярожна абабіў ім з усіх бакоў невялікі снежны горбик. Нечакана адтуль сіганула чорная з сінявата-фіялетавым адценнем птушка. Міхаська адразу пазнаў яе і закрычаў:

— Цецярук! Цецярук!

Так дзед Ігнась з Міхаськам вызвалілі са снежнай пасткі яшчэ некалькі птушак.

Пайшлі далей. Міхаська пацікавіўся:

— Дзед, а як цецерыкі ё снезе апынуліся?

— Яны так начуюць, унучак. Вечарам, каб ад марозу схавацца, кідаюцца з дрэва ў снег і праводзяць там усю ноч. У снезе ім цёпла, як у хатцы. Ды, бывае, пасля адлігі мароз прыцісне і снег ледзяной скарынкаю пакрываецца. Цяжка тады птушкам самім на волю выбрацца.

Міхаська збаўляе крок, прыглядаецца: можа, яшчэ прыйдзеца цецерыкоў з пасткі ратаваць.

Артур Вольскі **УПАРТЫ СНЕГ**

Лесам,
полям
красавік
ходзіць без сцяжыны.
Ажно бачыць —
снег не знік
з цёмнае лагчыны.

Красавік яму:
— Чаму
не ўцякаеш з логу?
Праляжаў усю зіму,
час ужо ў дарогу.
Дык не будзь
упарты гэткі,
цеплыні чакаюць
кветкі...

Снег не белы,
снег счарнелы,
хоць аселя,
але смелы:

Мне па густу гэты кут
у лясах сасновых.
Праляжу спакойна тут
да завеяў новых!..

Красавік,
каб скончыць сварку,
на падмогу кліча хмарку:
Хмарка,
хмарка,
набяжы,

снег сагнаць мне
памажы!

Прыпыніла хмарка бег.
Сыпле дожджык часты.
І пабег
з лагчыны снег
ручайком блішчастым.

Красавік адразу ў смех:
Знік нарэшце
ўпарты снег!
Ды ў адказ звінеў ручай:
Ты зімой мяне страчай!
Я скарыцца не магу,
я да мора дабягу.
Узнімуся
з мора парай
і зраблюся
снежнай хмарай,
каб па небе,
без дарог,
зноў вярнуцца
ў гэты лог!..

Народныя прыкметы

Вераб'і дружна чырыкаюць —
на адлігу.

Зоркі ярка блішчаць —
на мароз.

Мікола Маляўка

БЕЛЫ ВЯРБЛЮД

Ноч усю завея
Чаравала тут,
І ля самых весніц
Ён ляжыць, вярблюд.

Ды не аднагорбы,
Не маленькі, не —
Два гарбы, як торбы,
На яго спіне.

Дружбакі прыбеглі
Паглядзець на цуд.
Ён яшчэ і белы,
Гэты наш вярблюд.

Будзім — не разбудзім,
Ды смяёмся ўсе.
І на ім, вярблюдзе,
Ездзім па чарзе.

Пакатацца верхам
Хоча нават кот.
Вось які завея
Намяла сумёт.

ЗМЕСТ

Кастусь Жук. ДЗІЎНЫ ДЗЕД	5
Якуб Колас. ДЗЕД-ГОСЦЬ	6
Змітрок Бядуля. СНЯЖЫНКІ	8
Рыгор Барадулін. ЗІМА	9
Уладзімір Карызна. ГУКАННЕ ДЗЕДА МАРОЗА	10
Максім Багдановіч. ЗІМОВАЯ ДАРОГА	11
Алесь Бадак. НАШТО ВАРОНЕ МІКРАФОН?	12
Кандрат Крапіва. З НОВЫМ ГОДАМ	13
Паўлюк Прануза. СНЕГІРЫ	14
Уладзімір Мацвеенка. ТУЗІК І МУРЗІК	14
Паўлюк Прануза. КАБ ТРЫМАЛІСЯ ЦАЦКІ	15
Якуб Колас. ПЕСНІ ЗІМЫ	16
Анатоль Зэкаў. СНЕЖАНЬ	16
Ларыса Геніюш. НА КАНЬКАХ	17
Таццяна Мушынская. ЗІМОВЫЯ ЗАБАВЫ	17

Артур Вольскі. ЗІМОВАЕ СОНЦА	18
ДВА МАРАЗЫ. <i>Беларуская народная казка</i>	20
Мікола Чарняўскі. НАВАГОДНІЯ ДЗІВОСЫ	22
Васіль Жуковіч. ПЕРШЫ СНЕГ	24
Рыгор Барадулін. КАТОК	26
Кастусь Жук. ПЯКУЧЫЯ ЛЕДЗЯШЫ	26
Іван Муравейка. САСНА	27
Анатоль Зэкаў. ПЕРШЫ СНЕГ	27
Уладзімір Мазго. СНЕЖАНЬ	28
Ніна Галіноўская. СТУДЗЕНЬ	28
Юрась Свірка. ЛЮТЫ	29
Мікола Маляўка. КАЛЯДА	30
Уладзімір Ягоўдзік. КАЛЯДЫ	31
Васіль Вітка. КАЛЯДА	32
Ніл Гілевіч. СНЕЖНЫ ДЗЕД	32
Анатоль Зэкаў. СЛІЗКАЯ ВАДА	33
Кастусь Жук. БЕЛАРУСКАЯ ЗІМА	33
Мікола Чарняўскі. СКОРАГАВОРКА	33
Цётка. СВАРБА. <i>Казка</i>	34
Янка Журба. СНЯЖЫНКІ	36
Пятро Глебка. ЗІМА	36
Якуб Колас. НА РЭЧЦЫ ЗІМОЮ	37

Ніна Галіноўская. ЗАВІРУХА	37
Раіса Баравікова. МАСЛЕНІЦА . <i>Казка</i>	38
Міхась Пазнякоў. СНЕГІРОК	40
Ларыса Геніюш ***НА ДВАРЭ — МАРОЗ...	40
Мікола Хведаровіч. СНЕГ	41
Аляксей Пысін. ПІСЬМО ПТУШАК	42
Ніна Галіноўская. ВЕРАБЕЙКА	43
Анатоль Зэкаў. СЕМ КАРМУШАК	43
Ніна Галіноўская. ВАВЁРКА	44
Вольга Савасцюк. СТАЛОЎКА ДЛЯ СЯБРОЎ	44
Уладзімір Карызна. ДЛЯ СІНІЧКІ	44
Анатоль Зэкаў. ПРАСТУДЗІЎСЯ КОТ	45
Васіль Зуёнак. ЗІМОЎКА	45
Кастусь Жук. СНЕЖАНЬ, СТУДЗЕНЬ, ЛЮТЫ. <i>Загадка-разгадка</i>	46
Анатоль Зэкаў. БІМ	46
Якуб Колас. ЗІМА	47
Генадзь Аўласенка. ХТО ЯК ЗІМУЕ . <i>Казка</i>	48
Эдзі Агняцвет. ЛЫЖНІКІ	50
Паўлюк Трус. ЗІМА	50
Васіль Зуёнак. ПАКАТАЎСЯ	51
Ніна Галіноўская. ПІСЬМО НА СНЕЗЕ	52

Уладзімір Мазго. СНЕГІРЫ	52
Васіль Вітка. СЯБРОЎКІ	53
Анатоль Вялюгін. СНЕГІРЫ	53
Ніна Галіноўская. СКОРАГАВОРКА	54
Алесь Бадак. НАВАГОДНІ КАРАГОД	54
Ніна Галіноўская. НА ЁЛКУ ЗАЙ ІДЗЕ	55
Анатоль Зэкаў. ГАНАРЛІВАЯ ЕЛАЧКА. <i>Казка</i>	57
Генадзь Аўласенка. ВЕРШЫ ДЛЯ АБАРОНЫ НАВАГОДНІХ КАСЦЮМАЎ	58
НАВАГОДНІ ВЕРШ ВАВЁРКІ	58
НАВАГОДНІ ВЕРШ ПІРАТА	58
НАВАГОДНІ ВЕРШ ВОЖЫКА	59
НАВАГОДНІ ВЕРШ РАМОНКА	59
НАВАГОДНІ ВЕРШ КАТА Ў БОТАХ	60
НАВАГОДНІ ВЕРШ ЛІСІЦЫ	60
НАВАГОДНІ ВЕРШ ЗАЙЦА	61
Мікола Чарняўскі. ЁЛКА-ВЯСЁЛКА	62
Рыгор Барадулін. КАЖУХ	63
Максім Танк. СНЯЖЫНКІ	64
Ніна Галіноўская. З ГОРКІ	64
Данута Бічэль-Загнетава. МАЕ КАНЬКІ	66
Алесь Ставер. ЗІМА	66

Авар'ян Дзеружынскі. СНЯЖЫНКІ	67
Ніл Гілевіч. ЁЛКА	67
Міхась Сазончык. ЗІМНІ КРОС	68
Соф'я Шах. ЗІМОВЫЯ КАНІКУЛЫ	68
Іван Муравейка. АДМАРОЗІЎ ЛАПКІ	69
Анатоль Зэкаў. ДЗЕ ЗІМУЕ РУЧАЁК?	69
Мікола Чарняўскі. ЛІСА-КАЛЯДОЎШЧЫЦА . <i>Казка</i>	70
Кацярына Хадасевіч-Лісавая. СВЯТА	75
Кастусь Кірэенка. НА САНКАХ	76
Пятрусь Броўка. ЗІМА	77
Якуб Колас. МЯЦЕЛІЦА	77
Соф'я Шах	
СНЕЖАНЬ	78
СТУДЗЕНЬ	78
ЛЮТЫ	78
Паўлюк Прануза. ЦІ ГАТОВЫ ДА ЗІМОЎКІ?	79
Мікола Маляўка. ПУСТЫЯ КАРМУШКІ	80
Ніна Галіноўская. НА КАНЬКАХ	80
Анатоль Зэкаў. НЕПАСЛУХМЯНЫЯ САНКІ	81
Данута Бічэль-Загнетава. КУРАПАТКА	81
Уладзімір Мацвеенка. АКСАНКІНЫ САНКІ	82
Эдзі Агняцвет. ТАБЕ ЖАДАЮ	83

Генадзь Аўласенка. ХТО ЯК ЗІМУЕ	83
Генадзь Аўласенка. ЧАМУ МЯДЗВЕДЗЬ ЗІМОЙ У БЯРЛОЗЕ СПІЦЬ . <i>Казка</i>	84
Рыгор Барадулін. СНЕГАЎ СМЕХ	89
Расціслаў Бензярук. ЛЮТЫ І ДЗЕЦІ	90
Ніна Галіноўская. АДКАЖЫ, СІНІЧКА	90
Міхась Пазнякоў. СНЕЖНЫ ГОРАД	91
Янка Галубовіч. ЦЕЦЕРУКІ Ў СНЕЗЕ . <i>Апавяданне</i>	92
Артур Вольскі. УПАРТЫ СНЕГ	94
Мікола Маляўка. БЕЛЫ ВЯРБЛЮД	96

Падарунак ад Дзеда Мароза : казкі, вершы, загадкі, прыказкі, прымаўкі : для дзяцей мал. шк.
П12 узросту / уклад. Вольга Аляксеева ; маст. Рыта Цімохава. — Мінск : Звязда, 2014. — 104 с. : іл.
ISBN 978-985-575-010-0.

У гэтым зборніку сабраны самыя лепшыя вершы, казкі, апавяданні пра зіму і Новы год вядомых беларускіх пісьменнікаў. Гэта класічныя ўзоры беларускай паэзіі і прозы, на якіх выхавалася не адно пакаленне дзяцей і якія вельмі актуальныя сёння.

Традыцыйна, рыхтуючыся да навагодніх ранішнікаў, дзеці вучаць на памяць вершы. Такім чынам, кніга «Падарунак ад Дзеда Мароза» можа стаць добрым сябрам у гэтай справе — як для дзяцей, так і для дарослых.

Калі чытаеш радкі з гэтай кнігі, ствараецца вясёлы святочны настрой, хочацца паверыць у казку і нават апынуцца ў ёй.

УДК 821.161.3-93

ББК 84(4Бел)-5

Літаратурна-мастацкае выданне

ПАДАРУНАК АД ДЗЕДА МАРОЗА

Казкі, вершы, загадкі, прыказкі, прымаўкі

Укладальнік
АЛЯКСЕЕВА Вольга Аляксандраўна

Рэдактар *Т. А. Кухарская*
Мастацкі рэдактар *В. Г. Паўлавец*
Камп'ютарная вёрстка *Н. В. Урбановіч*
Стыльрэдактар *Т. А. Кухарская*

Падпісана ў друк 11.12.2014. Фармат 84×108 $\frac{1}{16}$.
Папера афсетная. Афсетны друк.
Ум. друк. арк. 10,92. Ул.-выд. арк. 8,82.
Тыраж 1600 экз. Заказ 2269.

Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом «Звязда».
Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца,
вытворцы, распаўсюджвальніка друкаваных выданняў
№ 1/8 ад 02.08.2013.
Вул. Б. Хмяльніцкага, 10а, 220013, г. Мінск.

Адкрытае акцыянернае таварыства «Паліграфічны камбінат імя Я. Коласа».
Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца,
вытворцы, распаўсюджвальніка друкаваных выданняў
№ 2/3 ад 04.10.2013.
Вул. Каржанеўскага, 20, 220024, г. Мінск.

7p06k
1492781

ISBN 978-985-575-010-0

9 789855 750100

EAC

五
子
行
記
卷
之
一

